

Instituut voor Informatierecht

CentERdata

Kloveniersburgwal 48
1012 CX Amsterdam
www.ivir.nl

Postbus 90153
5000 LE TILBURG
www.centerdata.nl

Filesharing 2©12

Downloaden in Nederland

Datum

16 oktober 2012

Opgemaakt door

Joost Poort en Jorna Leenheer

Dit onderzoek is op initiatief en onder verantwoordelijkheid van het IViR en CentERdata uitgevoerd, met financiële steun van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Ziggo, KPN, XS4ALL, DELTA, CAIW en de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB).

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	6
2	Downloaden en kopen: stand van zaken.....	8
2.1	Aanschaf en consumptie	8
2.2	Kopen na downloaden en uploaden	15
2.3	Conclusies.....	16
3	De downloader versus de koper: profiel en aanschafgedrag.....	17
3.1	Kopen en downloaden naar leeftijd, opleiding en geslacht	17
3.2	Aanschafgedrag van downloaders uit illegale bron	20
3.3	Conclusies.....	22
4	Betalingsbereidheid, beoordeling kanalen en gedupeerden.....	24
4.1	Betalingsbereidheid	24
4.2	Beoordeling kanalen	26
4.3	Effecten in de waardeketen.....	28
4.4	Conclusies.....	30
5	Ontwikkelingen in het downloaden	31
5.1	Downloaden in retrospect	31
5.2	Vergelijking met <i>Ups and Downs</i>	34
5.3	Conclusies.....	36
6	Effecten afsluiten <i>The Pirate Bay</i>	37

Bijlage A Vragenlijst

Executive summary

Dit rapport doet verslag van een consumentenonderzoek naar het downloaden en streamen van muziek, films, tv-series en tv-programma's, games en boeken. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen vier kanalen: het kopen van materiaal op *fysieke dragers* in een winkel of webwinkel, *betaald* downloaden of streamen uit *legale bron*, *onbetaald* downloaden of streamen uit *legale bron* en het downloaden of streamen uit *illegale bron* (filesharing). Het onderzoek is in mei en juni van dit jaar uitgezet onder 3.118 leden van het CentERpanel, een online huishoudpanel dat representatief is voor de Nederlandse bevolking. De respons was 64,4%, oftewel 2.009 volledig ingevulde vragenlijsten.

Downloaden uit illegale bron komt op de derde plaats, na de aanschaf van fysieke dragers en het gratis legale aanbod

De onderstaande tabel geeft een vergelijking van het gebruik van de vier onderzochte 'kanalen' over het afgelopen jaar. Iets meer dan een kwart (27,2%) van de bevolking van 16 jaar en ouder heeft in het afgelopen jaar wel eens gedownload uit illegale bron, zo is te zien in de onderste regel. Muziek wordt ten opzichte van de andere vormen van content het meest uit illegale bron gedownload (21,7% van de bevolking), gevolgd door films en series en op enige afstand games en boeken.

Downloaden, streamen en kopen totaal (afgelopen jaar)

Afgelopen jaar	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
Muziek	40,0%	17,1%	36,5%	21,7%	63,0%	60,8%
Films en series	44,8%	11,8%	25,3%	18,3%	59,4%	57,2%
Games	19,7%	8,8%	14,6%	6,3%	28,7%	27,7%
Boeken	69,0%	7,8%	9,2%	6,3%	70,9%	70,5%
Totaal	82.6%	27.8%	47.3%	27.2%	98,2%	98,1%

Bron: IViR/CentERdata (2012); (N=2009)

Uit de tabel blijkt ook dat downloaden uit illegale bron op een gedeelde derde plaats komt als kanaal om muziek, films, series, games of boeken te verkrijgen. Het kopen van de fysieke drager in een winkel of webwinkel (1) komt nog altijd het meeste voor: 82,6% kocht in het afgelopen jaar ten minste eenmaal een gedrukt boek, cd, lp, dvd, blu-ray of game op een kaartje. Op de tweede plaats komen de diverse legale manieren om materiaal gratis te downloaden of te streamen (3), zoals YouTube of Spotify Free.

Betaald downloaden uit legale bron (2) en downloaden uit illegale bron (4) waren het afgelopen jaar ongeveer even populair, al zijn er wel duidelijke verschillen tussen de soorten content. Muziek en vooral films en series worden wat vaker uit illegale bron gedownload, games en boeken worden wat vaker betaald uit legale bron gedownload.

Ongeveer één op de vijf downloaders uit illegale bron kocht het afgelopen jaar wel eens een cd of lp die hij of zij eerder downloadde uit illegale bron. Hetzelfde geldt voor dvd's en blu-rays en voor gedrukte boeken. Ook het omgekeerde, het downloaden van een boek uit illegale bron dat iemand al in gedrukte vorm bezit, komt veelvuldig voor, wat erop wijst dat gedrukte boeken en e-boeken voor een aanzienlijke groep consumenten complementair zijn. Het zelf uploaden van gekocht materiaal is iets wat slechts een minderheid van de Nederlandse bevolking, een kleine 5%, doet.

Samenhang met leeftijd, geslacht en opleiding

De aanschaf van muziek, films, series en boeken op fysieke dragers in een winkel of webwinkel blijkt amper leeftijdsgebonden. Voor games is dat anders en neemt de aanschaf van fysieke dragers vanaf 44 jaar snel af. De drie online kanalen zijn (met uitzondering van boeken) vooral populair bij jongeren, waarbij de groep die downloadt uit (legale en illegale) onbetaalde bronnen weer jonger is dan de groep die betaald downloadt en streamt uit legale bron. Voor boeken is dat anders en neemt de populariteit van het illegale aanbod tot 54 jaar nauwelijks af met de leeftijd. Mannen maken vaker dan vrouwen gebruik van onbetaalde legale bronnen en van illegale bronnen.

Voor het gebruik van de drie legale kanalen blijkt er bij muziek, films, series en boeken een positieve samenhang met het opleidingsniveau: hoe hoger de opleiding, hoe meer respondenten kopen in winkels en webwinkels, hoe meer ze *betaald* downloaden en streamen uit legale bron en hoe meer ze *gratis* downloaden en streamen uit legale bron. Het downloaden uit *illegale* bron onttrekt zich echter aan dit verband en laat geen significante verschillen zien tussen opleidingsniveaus. Voor games is er voor geen van de kanalen een duidelijke samenhang met het opleidingsniveau.

Downloaden uit illegale bron gaat hand in hand met consumptie uit legale bron, bezoek van concerten en bioscoop en de aanschaf van afgeleide producten

Respondenten die het afgelopen jaar wel eens muziek, films en series, games en boeken downloadden uit illegale bron, maken in grotere getalen gebruik van de legale kanalen. Alleen voor de aanschaf van muziek op cd of lp is geen verschil tussen degenen die het afgelopen jaar wel eens uit illegale bron hebben gedownload en zij die dat nog nooit hebben gedaan. Met name bij het betaald downloaden en streamen uit legale bron zijn de verschillen groot: respondenten die nog nooit downloadden uit illegale bron, maken nauwelijks gebruik van het betaalde online aanbod. Ook kochten degenen die in het afgelopen jaar wel eens downloaden uit illegale bron meer merchandise van muziek en films en gingen ze vaker naar concerten en de bioscoop.

Downloaden uit illegale bron en de legale consumptie van muziek, films, series, games en boeken gaan dus hand in hand. Dat geldt ook het bezoek van bioscopen en concerten en de aanschaf van merchandise. Consumptie van het legale en illegale aanbod sluiten elkaar niet uit: wie actief bezig is met muziek, films en series, games of boeken, zal meer downloaden uit illegale bron, maar zal ook meer legaal consumeren en meer afgeleide producten afnemen.

Betalingsbereidheid en oordeel over de kwaliteit, beschikbaarheid van titels en prijs per kanaal

Ongeveer een derde tot de helft van de respondenten zou geen belangstelling hebben voor de laatste download uit illegale bron, wanneer deze alleen tegen betaling beschikbaar zou zijn. De rest heeft een maximale betalingsbereidheid die gemiddeld in de buurt ligt van de typische verkoopprijs. Ook voor het lenen van e-boeken via de bibliotheek of de boekhandel blijkt bij ongeveer een derde van de boekenlezers belangstelling en betalingsbereidheid te bestaan, waarbij een lichte voorkeur bestaat voor de bibliotheek en voor een vast bedrag per jaar in plaats van een bedrag per geleende titel.

Respondenten is gevraagd de diverse online kanalen en het fysieke product te beoordelen op (technische) kwaliteit, de beschikbaarheid van titels en de prijs. Het fysieke product krijgt in alle gevallen nog altijd de hoogste beoordeling, het illegale aanbod wordt op technische kwaliteit het minst gunstig beoordeeld. Op beschikbaarheid van titels is het oordeel ongeveer gelijk aan het betaalde legale aanbod.

Downloaden van muziek is op zijn retour, van films en series neemt nog altijd toe

Respondenten geven desgevraagd aan zowel uit legale als uit illegale bron minder muziek, films en series te downloaden dan vroeger. Voor muziek is dit verschil het grootst, wat past bij het beeld dat

mensen vooral op jongere leeftijd (ongeveer tot hun dertigste) hun muzieksmaak ontwikkelen en hun collectie aanleggen. Voor films en series, die minder een generatie-product zijn en vaker slechts één of enkele malen worden bekeken, geldt dit minder.

Toch is er een duidelijk verschil tussen muziek aan de ene kant en films en series aan de andere kant. De gerapporteerde afname in het downloaden uit legale bron is voor muziek beduidend groter dan voor het downloaden uit illegale bron, terwijl deze afname bij films en series voor beide bronnen ongeveer even groot is. De groep die meer muziek uit illegale bron is gaan downloaden is juist veel kleiner dan de groep die meer is gaan downloaden uit legale bron. Voor audiovisueel materiaal is dit precies omgekeerd.

Vergelijking met de resultaten voor 2008 uit *Ups and downs* bevestigt dit beeld: downloaden van muziek uit illegale bron is op zijn retour, terwijl het downloaden van films en series sinds 2008 is toegenomen. Het downloaden van games uit illegale bron is ongeveer gelijk gebleven. Dit beeld is consistent over alle leeftijdsgroepen.

Over de verklaring van dit opvallende verschil tussen muziek aan de ene kant en films en series aan de andere kant, kan op grond van dit onderzoek geen oordeel worden geveld. Handhaving lijkt hiervoor geen verklaring, omdat het aannemelijk is dat handhavingsmaatregelen muziek en audiovisueel materiaal in de zelfde mate zouden beïnvloeden. Ook de technische kwaliteit, beschikbaarheid en prijs van het betaalde legale aanbod van muziek en films en series krijgen ongeveer dezelfde rapportcijfers. Aan de andere kant bestaat breed het beeld dat de muziekindustrie – met iTunes en Spotify – veel verder is dan het audiovisuele sector met het ontwikkelen van nieuwe businessmodellen die zijn toegesneden op de wensen van de digitale consument. Het legale online muziekaanbod lijkt dus terrein te winnen op het illegale aanbod.

Dit verklaart echter nog niet het omgekeerde patroon dat voor films en series te zien is. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de belemmeringen voor het gebruik van het illegale aanbod van audiovisueel materiaal, zoals bandbreedte en verschillende technische standaarden, de afgelopen jaren kleiner zijn geworden, terwijl ze voor audio allang geen rol van betekenis meer spelen. Tegelijkertijd blijkt uit de enquête dat de fysieke dragers voor films en series populairder zijn dan voor muziek.

Blokkade The Pirate Bay heeft nauwelijks effect

Het recente blokkeren van filesharing-site *The Pirate Bay* heeft nauwelijks effect op het gedrag van consumenten. Ruim driekwart van de abonnees van Xs4ALL en Ziggo geeft aan al voor het afsluiten niet of niet meer te downloaden uit illegale bron. Voor hen is de blokkade dus niet relevant. Van de overige 23,8% van de abonnees van Ziggo en XS4All geeft ongeveer driekwart aan dat het afsluiten geen effect heeft op zijn of haar downloadgedrag en slechts 5.5% van de klanten van XS4ALL en Ziggo geeft aan minder te zijn gaan downloaden of te zijn gestopt. De verwachte reactie van abonnees van de andere providers die sinds mei toegang tot The Pirate Bay moeten blokkeren is vergelijkbaar.

1 Inleiding

In januari 2009 publiceerde een consortium van TNO Informatie- en Communicatietechnologie, SEO Economisch Onderzoek en het Instituut voor Informatierecht een studie met de titel *Ups and downs*, naar de economische en culturele gevolgen van filesharing voor muziek, films en games in Nederland.¹ Het was de eerste studie die voor Nederland de brede maatschappelijke gevolgen in kaart bracht van downloaden van uit illegale bron en kreeg veel aandacht van media, beleidsmakers en wetenschappers uit binnen- en buitenland.

Een belangrijke bevinding in dat rapport was dat downloaden uit illegale bron een zeer wijdverbreide activiteit is. In een consumentenonderzoek dat in april 2008 voor *Ups and downs* werd afgenomen gaf 35% van de bevolking van 15 jaar en ouder aan dat wel eens te doen. Aan de andere kant bleken kopen en downloaden hand in hand te gaan: downloaders kopen evenveel muziek als niet-downloaders, ze kopen meer dvd's en games, gaan vaker naar concerten en kopen meer merchandise. Ook bleek het geregeld voor te komen dat consumenten iets kopen wat ze eerder uit illegale bron hebben gedownload.

Eind 2011 namen de onderzoekers die indertijd verantwoordelijk waren voor het consumentenonderzoek in *Ups and downs*, thans werkzaam bij het IViR en CentERdata, het initiatief om een nieuwe meting uit te voeren naar het downloaden in Nederland. Deze enquête in de zomer van 2012 afgenomen met financiële steun van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Ziggo, KPN, XS4ALL, DELTA, CAIW en de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB). De onderzoekers danken deze organisaties voor hun financiële steun en voor hun constructieve feedback op een concept van de enquête.

De kernvraag in dit onderzoek is hoe het anno 2012, vier jaar na het rapport *Ups and downs*, is gesteld met de verschillende facetten van filesharing in Nederland, zoals het gebruik van de verschillende kanalen om content te verkrijgen, het profiel van downloaders, betalingsbereidheid en waardering van kanalen. Daarbij is het onderzoeksterrein verbreed naar het downloaden van e-boeken, tv-series en tv-programma's en zijn vragen opgenomen over recente ontwikkelingen in de handhaving. Al direct bij het opstellen van de vragenlijst bleek hoezeer de wereld in vier jaar is veranderd. Waar *Ups and downs* alle gratis downloads nog kon beschouwen als downloads uit illegale bron en het legale digitale aanbod veelal nog in de kinderschoenen stond, is het pallet legale proposities in de markt anno 2012 veel breder: naast betaalde diensten hebben ook diverse *gratis* legale diensten (vooral streaming) en diensten inbegrepen in bundels een positie in de markt verworven. Naast downloaden is ook streamen steeds belangrijker geworden. De uitkomsten van het onderzoek bevestigen dit beeld dat het legale aanbod duidelijk in opmars is.

De vragenlijst is in uitgezet in het CentERpanel, een representatief huishoudpanel dat is samengesteld op basis van random selecties uit Nederlandse adressenbestanden. Het is daarmee een panel dat representatief is voor de Nederlandse bevolking. De vragenlijst is in totaal voorgelegd aan 3.118 panelleden van 16 jaar en ouder, waarvan er 2009 de vragenlijst volledig hebben ingevuld, een responspercentage van 64,4%. Omdat filesharing naar verwachting sterk verschilt tussen leeftijdsgroepen zijn alle gegevens op leeftijd gewogen (met een weegfactor).

¹ A. Huygen, P. Rutten, S. Huveneers, S. Limonard (TNO), J. Poort, J. Leenheer, K. S. Janssen (SEO Economisch Onderzoek), N. van Eijk, N. Helberger (IViR), *Ups and downs. Economische en culturele gevolgen van file sharing voor muziek, film en games*, Delft/Amsterdam, januari 2009, Opdrachtgever: Ministeries van OCW, EZ en Justitie. TNO-rapport 34782, SEO-rapport 2009-2.

De opzet van deze rapportage is als volgt: Hoofdstuk 2 geeft de belangrijkste feitelijke bevindingen met betrekking tot het downloaden en kopen anno 2012. Hoofdstuk 3 beschrijft het profiel van de downloaders en kopers, in termen van leeftijd en geslacht en vergelijkt de consumptie van materiaal uit legale bronnen van respondenten die het afgelopen jaar wel eens uit illegale bron downloadden met dat van hen die dat niet deden. Vervolgens bespreekt Hoofdstuk 4 wat downloaders uit illegale bron bereid zouden zijn te betalen voor hun laatste download, en hoe respondenten het legale en het illegale aanbod beoordelen. Hoofdstuk 5 gaat in op de ontwikkeling in het downloaden uit illegale bron. Hoe kijken respondenten zelf aan tegen hun veranderend gedrag en hoe verhouden de huidige uitkomsten zich tot de bevindingen in *Ups and down* van ruim vier jaar geleden? Hoofdstuk 6 bespreekt het effect van het afsluiten van de toegang tot de downloadsites *The Pirate Bay*.

2 Downloaden en kopen: stand van zaken

Iets meer dan een kwart van de bevolking van 16 jaar en ouder heeft in het afgelopen jaar wel eens gedownload uit illegale bron. Muziek wordt het meest uit illegale bron gedownload, gevolgd door films en series en op enige afstand games en boeken.

Het downloaden uit illegale bron komt op een gedeelde derde plaats als kanaal om muziek, films, series, games of boeken te verkrijgen. Het kopen van de fysieke drager in een winkel of webwinkel komt nog altijd het meeste voor, dat wil zeggen dit is het kanaal dat de meeste Nederlanders recentelijk gebruikten. Op de tweede plaats komen de diverse legale manieren om materiaal gratis te downloaden of te streamen. Betaald downloaden en streamen uit legale bron en downloaden uit illegale bron zijn ongeveer even populair, al zijn er wel duidelijke verschillen tussen de soorten content.

2.1 Aanschaf en consumptie

Om inzicht te krijgen in de markt voor muziek, films, games en boeken is aan consumenten gevraagd wanneer zij voor het laatst een cd, dvd, game of boek kochten of downloadden uit legale of illegale bron. Om dit in kaart te brengen is onderscheid gemaakt tussen vier kanalen, waarbij respondenten voor ieder kanaal gevraagd werd hun meest recente verkrijging aan te geven. Het ging steeds om de volgende kanalen:

- Het kopen van fysieke dragers in bv. een winkel of online winkel (webwinkel).
- *Betaald* downloaden of streamen.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale* bron.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *niet-legale* bron.

In het vervolg van deze rapportage wordt in de tekst kortheidshalve ‘downloaden’ geschreven in plaats van ‘downloaden en streamen’, tenzij het onderscheid tussen beide technieken van belang is. In de tabellen en figuren staat wel altijd ‘downloaden en streamen’.

Ten behoeve van de herkenbaarheid zijn in de vragenlijst voor muziek, films, tv-series en tv-programma's (in het vervolg afgekort tot ‘films en series’), games en boeken telkens voorbeelden gegeven bij ieder kanaal. Ook is voor muziek, films, series en boeken aangegeven dat downloaden uit illegale bron niet strafbaar is, uploaden wel. De precieze formulering van de vragen is terug te vinden in Bijlage A.

Muziek

Tabel 1 vat de relevante informatie samen over de laatste aanschaf van muziek. Van de Nederlandse bevolking van 16 jaar en ouder heeft 40,0% het afgelopen jaar ten minste één maal een cd of lp gekocht in een winkel of internetwinkel (1). Daarmee is het fysieke distributiekanaal nog altijd het meest populair, dat wil zeggen is door het hoogste percentage Nederlanders recentelijk gebruikt. Op de tweede plaats komt onbetaald downloaden of streamen uit legale bron (2) – bijvoorbeeld via Spotify, YouTube of via de site van een band of producent – met 36,5%. Downloaden uit illegale bronnen (4) zoals met behulp van *The Pirate Bay* en *Limewire* is daarna met 21,7% het meest populaire kanaal, gevolgd door betaald downloaden en streamen uit legale bronnen zoals iTunes, Deezer en Spotify (Unlimited of Premium) met 17,1%.

Uit Tabel 1 blijkt tevens dat onbetaald downloaden uit *legale* bron (3) het meest *frequent* gebeurt: 14,4% geeft aan dit minder dan een week geleden nog te hebben gedaan. Over een periode van een

jaar of meer gezien blijkt de aanschaf van fysieke dragers echter nog het meest voor te komen. Meer dan 90% van de bevolking van 16 jaar en ouder heeft ooit wel eens een cd of lp gekocht, al is dat voor ongeveer de helft meer dan een jaar geleden.

Tabel 1 Downloaden, streamen en kopen van muziek

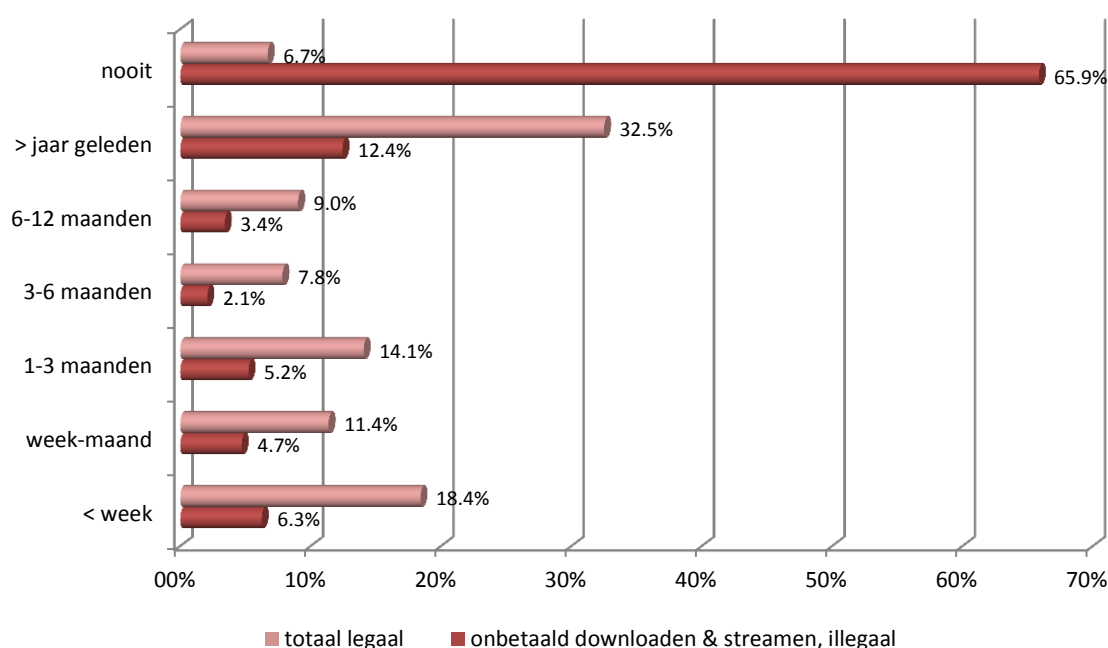
Voor het laatst	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
afgelopen jaar	40,0%	17,1%	36,5%	21,7%	63,0%	60,8%
< week	3,1%	3,7%	14,4%	6,3%	20,5%	18,4%
week-maand	6,2%	3,6%	7,5%	4,7%	12,1%	11,4%
1-3 maanden	11,1%	4,9%	7,2%	5,2%	13,7%	14,1%
3-6 maanden	7,5%	2,0%	4,0%	2,1%	7,3%	7,8%
6-12 maanden	12,2%	2,9%	3,3%	3,4%	9,4%	9,0%
> jaar geleden	50,9%	11,7%	11,6%	12,4%	30,6%	32,5%
nooit	9,1%	71,2%	51,9%	65,9%	6,4%	6,7%

Bron: IViR/CentERdata (2012) (N=2009)

Wat verder blijkt is dat betaald downloaden uit legale bron (2) en onbetaald downloaden uit illegale bron (4) voor muziek redelijk gelijk opgaan, al zijn er nog wel meer mensen die aangeven recent te hebben gedownload uit illegale bron. Dit duidt erop dat de huidige downloaders uit illegale bron vrij intensieve downloaders zijn. Wie af en toe muziek wil hebben, zoekt eerder de legale kanalen op.

Figuur 1 Downloaden, streamen en kopen van muziek: legale versus illegale bronnen

Wanneer voor het laatst iets aangeschaft/ gedownload via betreffende kanalen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Figuur 1 zet het gebruik van alle legale kanalen samen (1 t/m 3) af tegen het downloaden uit illegale bron (4). In deze vergelijking blijkt dat het legale aanbod als geheel duidelijk door een groter deel van de bevolking en frequenter wordt afgenomen: opgeteld maakte 60,8% van de bevolking het afgelopen jaar gebruik van een van de diverse legale kanalen, terwijl 21,7% downloadde uit illegale bron. Bijna twee op de drie Nederlanders (65,9%) heeft nog nooit uit illegale bron gedownload.

Films en series

Tabel 2 geeft de relevante informatie over de laatste aanschaf van films en series. Ook voor audiovisueel materiaal geldt dat de fysieke aanschaf gemeten over het afgelopen jaar het meest voorkomende kanaal is: 44,8% schafte minder dan een jaar geleden ten minste één maal een dvd, blu-ray-disc of videoband aan (1). Onbetaald downloaden of streamen uit legale bronnen (3) zoals YouTube en Uitzending Gemist komt opnieuw op de tweede plaats, met 25,3%, maar het verschil met de nummer één is veel groter dan bij muziek. De derde plaats is met 18,3% wederom voor downloaden uit illegale bron (4), gevolgd door het legale betaalde aanbod (2) zoals Pathé Thuis, Veamer en ook video-on-demand via de kabel of ADSL, met 11,8%. Zowel het legale als het illegale online aanbod van audiovisueel materiaal vindt dus minder aftrek dan dat van muziek. Daarentegen gold voor fysieke dragers dat meer Nederlanders afgelopen jaar een dvd of blu-ray dan een cd/lp kochten.

Net als bij muziek blijkt voorts dat onbetaald downloaden uit *legale* bron met het meest frequent gebeurt (8,7% in de afgelopen week), gevolgd door downloaden uit illegale bron (6,2%). Over een langere periode (vanaf drie maanden) beschouwd is de aanschaf van fysieke dragers echter nog altijd het meest gangbaar. In vergelijking met muziek doet betaald downloaden uit legale bron het beduidend minder goed: meer dan 80% heeft dat nog nooit gedaan.

Tabel 2 Downloaden, streamen en kopen van films en series

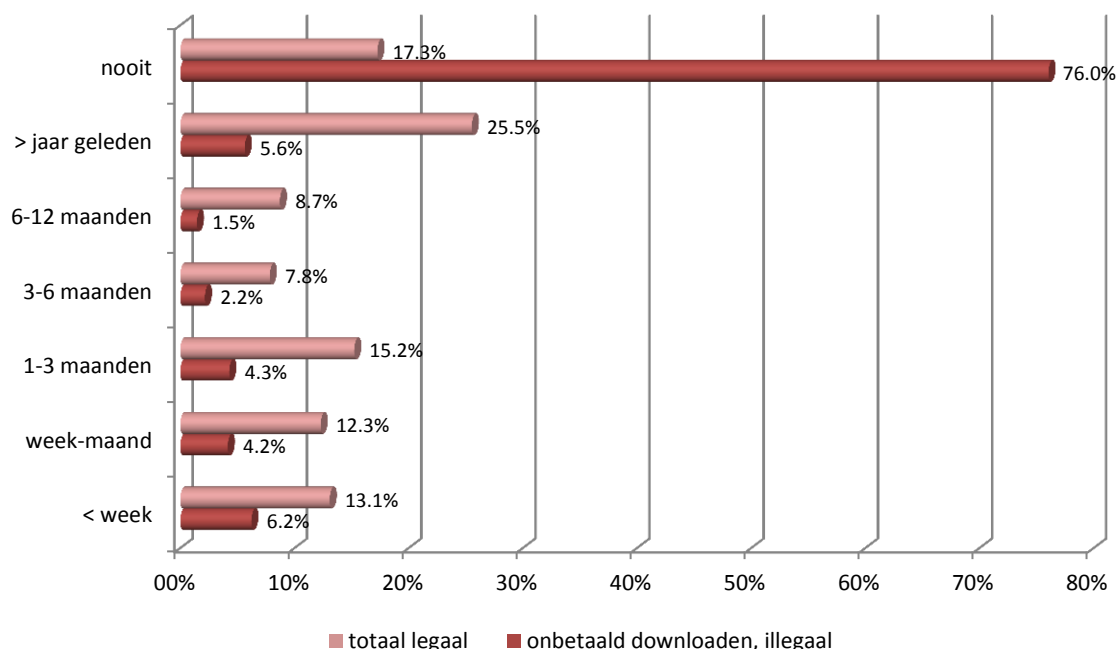
Voor het laatst	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
afgelopen jaar	44,8%	11,8%	25,3%	18,3%	59,4%	57,2%
< week	3,8%	1,5%	8,7%	6,2%	16,1%	13,1%
week-maand	7,3%	2,1%	5,7%	4,2%	12,9%	12,3%
1-3 maanden	13,5%	3,9%	6,0%	4,3%	14,8%	15,2%
3-6 maanden	9,3%	2,4%	2,6%	2,2%	7,5%	7,8%
6-12 maanden	11,0%	1,8%	2,3%	1,5%	8,1%	8,7%
> jaar geleden	34,9%	5,6%	5,6%	5,6%	23,6%	25,5%
Nooit	20,3%	82,6%	69,2%	76,0%	17,0%	17,3%

Bron: IViR/CentERdata (2012); (N=2009)

Figuur 2 zet het gebruik van alle legale kanalen (1 t/m 3) samen af tegen het downloaden uit illegale bron (4). In deze vergelijking blijkt net als voor muziek dat het legale aanbod als geheel duidelijk door een groter deel van de bevolking en frequenter wordt afgenomen. In totaal maakte 57,2% het afgelopen jaar gebruik van de diverse legale kanalen, terwijl 18,3% downloadde uit illegale bron.

Figuur 2 Downloaden, streamen en kopen van films en series: legale versus illegale bronnen

Wanneer voor het laatst iets aangeschaft/gedownload via betreffende kanalen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Games

In Tabel 3 staat de laatste aanschaf van games per kanaal samengevat. Afgaand op het afgelopen jaar, is wederom aanschaf van de fysieke drager via een winkel of webwinkel (1) met 19,7% favoriet, gevolgd door onbetaald gedownloade of gestreamde games uit legale bron (3), bijvoorbeeld op een spelletjeswebsite of App-store, met 14,6%. Op de derde plaats komt echter niet het illegale aanbod (6,3%) maar het *betaalde* legale online aanbod (2) met (8,8%), bijvoorbeeld via Steam, FreeRecordShop en Zylom, consoleshops van PlayStation, Kinect, Xbox en Nintendo, en de streamingdienst Gaikai. Het downloaden uit illegale bron is het minst populaire kanaal om games te verkrijgen.

Over de hele linie zijn games minder populair dan muziek, films en series, maar het betaalde legale online aanbod doet het relatief beter. Anders dan voor muziek, maken ook de meest frequente gebruikers iets meer gebruik van het betaalde en onbetaalde legale aanbod, dan van het illegale aanbod.

Figuur 3 zet voor games het gebruik van alle legale kanalen (1 t/m 3) samen af tegen het downloaden uit illegale bron (4). Wederom blijken de diverse legale kanalen tezamen veel populairder zijn dan het illegale aanbod: 27,7% maakte het voorgaande jaar gebruik van het legale aanbod, versus 6,3% van het illegale aanbod.

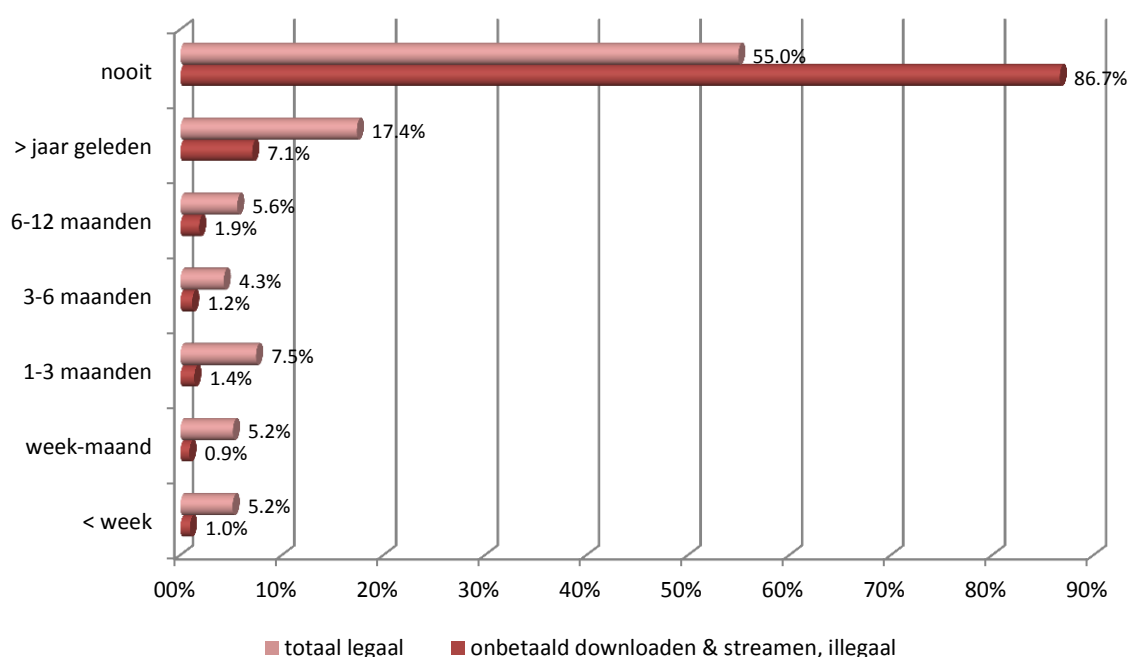
Tabel 3 Downloaden, streamen en kopen van games

Voor het laatst	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
afgelopen jaar	19,7%	8,8%	14,6%	6,3%	28,7%	27,7%
< week	1,7%	1,3%	3,2%	1,0%	5,7%	5,2%
week-maand	2,7%	1,9%	2,8%	0,9%	5,6%	5,2%
1-3 maanden	5,7%	2,9%	3,9%	1,4%	7,2%	7,5%
3-6 maanden	3,6%	1,3%	2,7%	1,2%	4,2%	4,3%
6-12 maanden	6,0%	1,4%	2,0%	1,9%	5,9%	5,6%
> jaar geleden	20,9%	5,8%	5,9%	7,1%	17,0%	17,4%
Nooit	59,4%	85,3%	79,5%	86,7%	54,3%	55,0%

Bron: IViR/CentERdata (2012), (N=2009)

Figuur 3 Downloaden, streamen en kopen van games: legale versus illegale bronnen

Wanneer voor het laatst iets aangeschaft/ gedownload via betreffende kanalen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Boeken

In Tabel 4 staat de laatste aanschaf van boeken per kanaal samengevat. Hieruit blijkt duidelijk dat het e-lezen nog in de kinderschoenen staat in vergelijking met de online consumptie van muziek, films en series en games. Meer dan tweederde van de Nederlandse bevolking (69%) kocht het afgelopen jaar een boek in een winkel of webwinkel (1), op grote afstand gevolgd door 9,2% die een boek onbetaald downloadde uit een legale bron (3). Net als bij games komt het betaalde online aanbod (2) op de derde positie en komt het downloaden uit illegale bron (4) van de vier kanalen het minste voor. Voor het e-boek gaan het *betaalde legale* aanbod, het *onbetaalde legale* aanbod en het *illegale*

aanbod ongeveer gelijk op, met over het afgelopen jaar gemeten een geringe voorkeur voor beide legale kanalen.

Tabel 4 Downloaden, streamen en kopen van boeken

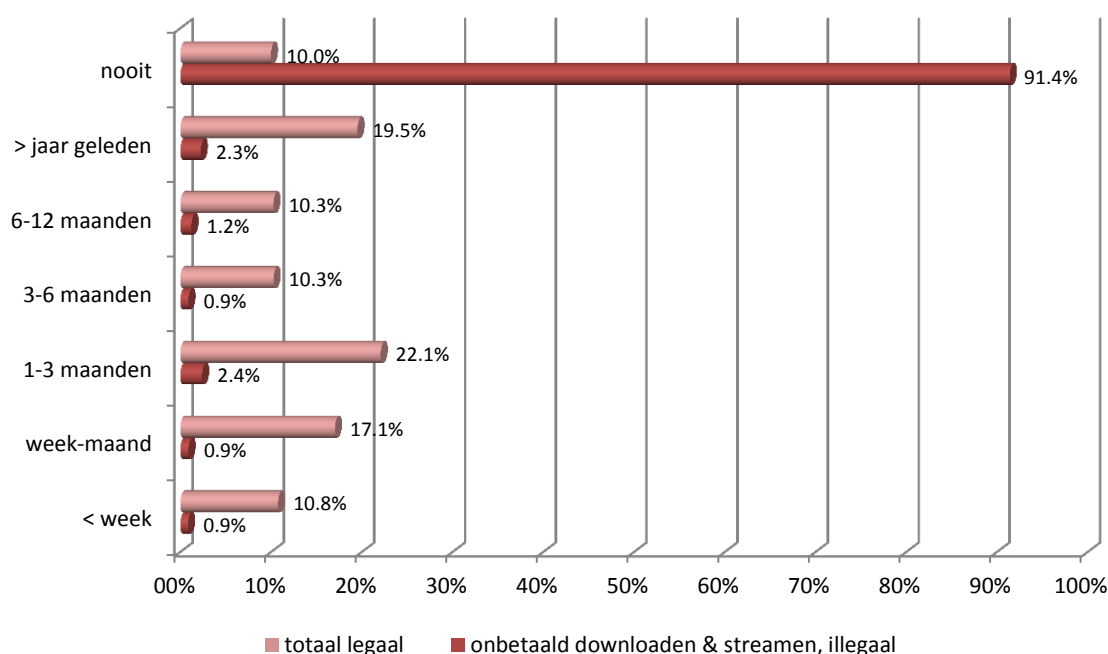
Voor het laatst afgelopen jaar	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
afgelopen jaar	69,0%	7,8%	9,2%	6,3%	70,9%	70,5%
< week	9,8%	0,7%	0,9%	0,9%	11,2%	10,8%
week-maand	16,3%	0,9%	1,2%	0,9%	17,4%	17,1%
1-3 maanden	21,5%	2,8%	3,4%	2,4%	22,0%	22,1%
3-6 maanden	10,6%	1,6%	2,1%	0,9%	10,2%	10,3%
6-12 maanden	10,7%	1,7%	1,6%	1,2%	10,1%	10,3%
> jaar geleden	20,7%	2,9%	3,0%	2,3%	19,1%	19,5%
nooit	10,4%	89,4%	87,8%	91,4%	10,0%	10,0%

Bron: IViR/CentERdata (2012), (N=2009)

Figuur 4 zet voor boeken het gebruik van alle legale kanalen (1 t/m 3) samen af tegen het downloaden uit illegale bron (4). Opnieuw blijken de legale kanalen samen verreweg dominant in verhouding tot het illegale aanbod, vooral dankzij de vooralsnog sterke positie van het gedrukte boek. In het afgelopen jaar maakte 70,5% gebruik van het legale aanbod, versus 6,3% van het illegale aanbod.

Figuur 4 Downloaden, streamen en kopen van boeken: legale versus illegale bronnen

Wanneer voor het laatst iets aangeschaft/ gedownload via betreffende kanalen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Kopers van fysieke boeken en e-boeken is gevraagd om wat voor boek het ging bij hun laatste aanschaf of download. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen school- en studieboeken, kinderboeken, fictie en non-fictie. Tabel 5 geeft de uitkomsten weer. De vergelijking tussen de eerste rij en de rijen eronder laat zien dat school- en studieboeken het relatief goed doen als e-boek in vergelijking met print. Kinderboeken en non-fictie worden relatief juist minder vaak als e-boek verkregen, wat in belangrijke mate te maken zal hebben met verschillen in aanbod.

De populariteit van het illegale aanbod per genre kan worden verkregen door de rij 'laatste download uit illegale bron' (4) te vergelijken met de twee rijen erboven. Hoewel kinderboeken 6,7% uitmaken van de laatst verkochte e-boeken, blijkt het downloaden uit illegale bron voor kinderboeken nauwelijks voor te komen: voor slechts 1,7% van de uit illegale bron gedownloade e-boeken gaat het om een kinderboek. School- en studieboeken en fictie zijn juist iets oververtegenwoordigd in het illegale kanaal.

Tabel 5 Genre-verdeling laatst gekochte boek per kanaal

	school/studie	kind	Fictie	non-fictie	N
Laatst gekochte gedrukte boek (1)	15,2%	7,5%	49,7%	27,7%	1848
Laatst gekochte e-boek (2)	19,6%	6,7%	50,4%	23,2%	207
Laatste legale gratis download (3)	25,3%	4,8%	45,6%	24,3%	233
Laatste download uit illegale bron (4)	23,5%	1,7%	55,7%	19,0%	150
totaal	20,9%	5,2%	50,4%	23,6%	

Bron: IViR/CentERdata (2012) (N betreft ongewogen aantallen)

Totaal

Tot besluit van deze paragraaf geeft Tabel 6 de aanschafgeschiedenis over muziek, films, series, games en boeken samen.

Tabel 6 Downloaden, streamen en kopen totaal (muziek, films en series, games, boeken)

Voor het laatst	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)	
afgelopen jaar	82.6%	27.8%	47.3%	27.2%
< week	15.3%	6.0%	20.4%	9.4%
week-maand	22.5%	6.6%	9.9%	6.4%
1-3 maanden	24.8%	7.5%	9.4%	5.6%
3-6 maanden	10.0%	3.7%	4.5%	2.7%
6-12 maanden	10.0%	4.0%	3.0%	3.2%
> jaar geleden	14.7%	11.9%	10.0%	12.0%
nooit	2.6%	60.3%	42.8%	60.8%

Bron: IViR/CentERdata (2012); (N=2009)

Uit de tabel blijkt dat vrijwel iedereen (97,4% van de bevolking van 16 jaar en ouder) wel eens een van deze producten in fysieke vorm heeft gekocht in een winkel of webwinkel. 82,6% deed dat nog in het afgelopen jaar. Op flinke afstand staat het onbetaald downloaden uit legale bron. Bijna de helft van de bevolking van 16 jaar en ouder (47,3%) deed dat in het afgelopen jaar. Over alle vier soorten

content gemeten komen downloaden uit illegale bron en betaald downloaden ongeveer evenveel voor, met 27,2% respectievelijk 27,8%. Wel is de groep die een week of minder voor het invullen van de vragenlijst nog uit illegale bron downloadde met 9,4% groter. Over drie maanden gemeten (de som van de eerste drie categorieën) is dit verschil weer rechtgetrokken.

2.2 Kopen na downloaden en uploaden

Kopen na downloaden

Aan consumenten die wel eens muziek, of films en series downloaden uit illegale bron is gevraagd of ze wel eens een cd of lp, respectievelijk een film of serie hebben gekocht *nadat* ze deze hadden gedownload. Voor muziek blijkt ruim een op de drie downloaders (35,0%) dat ooit en een op de vijf (20,1%) dat in het afgelopen jaar te hebben gedaan (Tabel 7). Voor audiovisueel materiaal zijn deze cijfers vergelijkbaar: 34,3% respectievelijk 22,8%.

Tabel 7 Kopen na downloaden uit illegale bron

Voor het laatst	cd of lp	film of serie
afgelopen jaar	20,1%	22,8%
< week	0,5%	1,6%
week-maand	1,9%	2,8%
1-3 maanden	6,0%	3,5%
3-6 maanden	4,8%	7,8%
6-12 maanden	6,9%	7,1%
> jaar geleden	14,8%	11,4%
Nooit	65,0%	65,7%
<i>N</i>	568	383

Bron: IViR/CentERdata (2012); (*N*: ongewogen aantallen)

Bijna een op de vijf downloaders van e-boeken uit illegale bron (19,4%) blijkt wel eens een papieren boek te hebben gekocht nadat ze het uit illegale bron hadden gedownload. Daarnaast heeft 6,2% wel eens een e-boek gekocht na het eerst uit niet-legale bron te hebben gedownload. Het omgekeerde is ook gevraagd, of respondenten wel eens een boek gedownload hebben uit illegale bron, nadat ze het in gedrukt vorm gekocht hadden. Dit blijkt frequent voor te komen: maar liefst 21,2% van degenen die wel eens boeken downloaden uit illegale bron, geeft aan dit ooit wel eens te hebben gedaan. Dit wijst erop dat e-boeken en gedrukte boeken voor een flinke groep tot op zekere hoogte complementair zijn: ook voor wie een boek in gedrukte vorm in bezit heeft, heeft een e-boek aanvullende waarde en omgekeerd.

Uploaden

Slechts een klein deel van de respondenten geeft aan wel eens muziek, films of series op internet te hebben gezet na deze zelf op cd, dvd of blu-ray of als download te hebben aangeschaft: 4,4% geeft aan wel eens muziek te hebben geüpload, en 4,8% films of series. Binnen deze groep zijn mannen en jongeren (tot 35 jaar) oververtegenwoordigd; de aantallen zijn te klein om precieze percentages te rapporteren. Uploaden gebeurt dus door ongeveer een op de twintig Nederlanders, hetgeen neerkomt op ongeveer één op de zeven tot acht muziekdownloaders (uit niet-legale bron), en één op de vijf filmdownloaders.

2.3 Conclusies

Tabel 8 vat de belangrijkste bevindingen van dit hoofdstuk samen. Iets meer dan een kwart (27,2%) van de bevolking van 16 jaar en ouder heeft in het afgelopen jaar wel eens gedownload uit illegale bron. Muziek wordt ten opzichte van de andere vormen van content het meest uit illegale bron gedownload, gevolgd door films en series en op enige afstand games en boeken.

Daarmee komt het downloaden uit illegale bron op een gedeelde derde plaats als kanaal om muziek, films, series, games of boeken te verkrijgen. Het kopen van de fysieke drager in een winkel of webwinkel (1) komt nog altijd het meeste voor: 82,6% kocht in het afgelopen jaar ten minste eenmaal een gedrukt boek, cd, lp, dvd, blu-ray of game op een kaartje. Op de tweede plaats komen de diverse legale manieren om materiaal gratis te downloaden of te streamen (3), zoals YouTube of Spotify Free.

Betaald downloaden uit legale bron (2) en downloaden uit illegale bron (4) waren het afgelopen jaar ongeveer even populair, al zijn er wel duidelijke verschillen tussen de soorten content. Muziek en vooral films en series worden wat vaker uit illegale bron gedownload, games en boeken worden wat vaker betaald uit legale bron gedownload.

Ongeveer één op de vijf downloaders uit illegale bron kocht het afgelopen jaar wel eens een cd of lp die hij of zij eerder downloadde uit illegale bron. Hetzelfde geldt voor dvd's en blu-rays en voor gedrukte boeken. Ook het omgekeerde, het downloaden van een boek uit illegale bron dat iemand al in gedrukte vorm bezit, komt veelvuldig voor, wat erop wijst dat gedrukte boeken en e-boeken voor een aanzienlijke groep consumenten complementair zijn.

Het zelf uploaden van gekocht materiaal is iets wat slechts een minderheid van een kleine 5% doet.

Tabel 8 Downloaden, streamen en kopen totaal (afgelopen jaar)

Afgelopen jaar	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)	Alle kanalen (1 t/m 4)	Totaal legaal (1 t/m 3)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)			
Muziek	40,0%	17,1%	36,5%	21,7%	63,0%	60,8%
Films en series	44,8%	11,8%	25,3%	18,3%	59,4%	57,2%
Games	19,7%	8,8%	14,6%	6,3%	28,7%	27,7%
Boeken	69,0%	7,8%	9,2%	6,3%	70,9%	70,5%
Totaal	82.6%	27.8%	47.3%	27.2%	98,2%	98,1%

Bron: IViR/CentERdata (2012); (N=2009)

3 De downloader versus de koper: profiel en aanschafgedrag

De aanschaf van fysieke dragers in een winkel of webwinkel is nauwelijks leeftijdsgebonden. De diverse online kanalen zijn vooral populair bij jongeren onder de 35 of 45, waarbij opvalt dat downloaders uit illegale bron gemiddeld jonger zijn dan gebruikers van de legale online kanalen. Mannen zijn oververtegenwoordigd onder de downloaders uit illegale bron en onbetaalde legale bronnen. Alle legale kanalen laten een positief verband met opleiding zien, terwijl dit verband ontbreekt voor het downloaden uit illegale bron.

Respondenten die het afgelopen jaar wel eens muziek, films en series, games en boeken downloadden uit illegale bron, maken in grotere getalen gebruik van de legale kanalen, kopen meer merchandise en bezoeken vaker de bioscoop en concerten. Downloaden uit illegale bron en de legale consumptie van muziek, films, series, games, boeken en afgeleide producten gaan dus hand in hand.

3.1 Kopen en downloaden naar leeftijd, opleiding en geslacht

Wat is het leeftijdsprofiel, het opleidingsniveau en het geslacht van downloaders en kopers van muziek, films, series, boeken en games? Tabel 9 geeft de diverse kanalen waarlangs respondenten het afgelopen jaar muziek verkregen, onderscheiden naar leeftijdsgroepen, opleiding en geslacht. Ter vergelijking geeft de eerste rij in de tabel de gemiddelden over alle respondenten, zoals ook weergegeven in Tabel 8.

Tabel 9 Consumptie muziek per kanaal naar leeftijd, geslacht en opleiding

Leeftijd / opleiding / geslacht	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)	
Totaal	40,0%	17,1%	36,5%	21,7%
16-24 jaar	39,5%	26,3%	66,4%	46,1%
25-34 jaar	47,1%	28,3%	57,2%	41,2%
35-44 jaar	45,7%	23,2%	46,8%	23,5%
45-54 jaar	42,4%	15,8%	28,9%	18,1%
55-64 jaar	38,4%	8,2%	21,7%	9,4%
65-74 jaar	32,0%	7,1%	11,3%	3,4%
75+	25,4%	3,3%	9,4%	0,6%
man	39,9%	18,4%	41,6%	26,7%
vrouw	40,2%	15,6%	31,0%	16,2%
Laag (MAVO of lager)	33,1%	14,4%	32,8%	20,7%
Midden (HAVO/VWO/MBO)	38,8%	17,0%	39,3%	23,4%
Hoog (HBO/WO)	46,8%	19,2%	37,4%	20,5%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Het kopen van muziek op fysieke dragers (1) blijkt amper leeftijdsgebonden: na een piek tussen 25 en 34 jaar is het verloop tot 65 jaar redelijk vlak om pas daarna echt terug te lopen. Betaald downloaden uit legale bron (2) begint al vanaf 35 jaar duidelijk af te nemen. Onbetaald downloaden – zowel uit legale (3) als illegale (4) bron – piekt bij de jongste leeftijdsgroep tot en met 24 jaar en loopt vanaf daar gestaag terug. Daarbij valt wel op dat het downloaden uit illegale bron sneller terugloopt dan de andere online kanalen. In alle online kanalen zijn mannen duidelijk in de meerderheid.

Voor het gebruik van de drie legale kanalen blijkt er een positieve samenhang met het opleidingsniveau: globaal valt te zeggen dat hoe hoger de opleiding, hoe meer respondenten kopen in winkels en webwinkels (1), hoe meer ze betaald downloaden en streamen uit legale bron (2) en hoe meer ze gratis downloaden en streamen uit legale bron (3). Het downloaden uit illegale bron (4) onttrekt zich echter aan dit verband en laat geen significante verschillen zien tussen opleidingsniveaus.²

Het beeld is redelijk vergelijkbaar voor films en series, zo is te zien in Tabel 10. Het hoogtepunt in de leeftijdsverdeling voor downloaden uit illegale bron (4) ligt bij de jongste leeftijdsgroep, evenals de legale onbetaalde consumptie (3), terwijl voor de *betaalde* kanalen (1 en 2) de piek ligt tussen 25 en 34 jaar. Een verschil is wel dat vrouwen meer dvd's en blu-ray kopen dan mannen, en ook iets meer gebruik lijken te maken van betaalde downloads. In de onbetaalde kanalen (zowel legaal als illegaal) zijn mannen duidelijk in de meerderheid. Een hoger opleidingsniveau gaat net als bij muziek samen met meer consumptie via de drie legale kanalen (1 t/m 3) maar laat geen duidelijk patroon zien voor downloaden uit illegale bron.

Tabel 10 Consumptie films en series per kanaal naar leeftijd, geslacht en opleiding

Leeftijd / opleiding / geslacht	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)	
Totaal	44,8%	11,8%	25,3%	18,3%
16-24 jaar	49,3%	14,5%	44,7%	42,8%
25-34 jaar	66,3%	19,3%	44,4%	34,8%
35-44 jaar	53,2%	18,4%	31,7%	20,1%
45-54 jaar	46,1%	10,0%	18,1%	13,8%
55-64 jaar	36,5%	7,9%	13,9%	5,8%
65-74 jaar	30,2%	3,9%	10,0%	3,7%
75+	15,5%	2,2%	5,0%	0,0%
man	41,2%	12,5%	30,1%	23,5%
vrouw	48,7%	11,0%	20,0%	12,6%
Laag (MAVO of lager)	37,2%	9,2%	22,4%	16,2%
Midden (HAVO/VWO/MBO)	45,6%	13,8%	24,9%	21,0%
Hoog (HBO/WO)	50,8%	12,5%	27,8%	17,1%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Ook voor games is de leeftijdsopbouw en sekseverdeling soortgelijk (Tabel 11). Vrouwen zijn iets in de meerderheid in het fysieke kanaal (1), mannen hebben duidelijk de overhand in de diverse online kanalen (2 t/m 4). De leeftijdsverdeling is duidelijk meer geconcentreerd in de leeftijdsgroepen tot en met 44 jaar. Voor games is er noch voor de legale kanalen (1 t/m 3), noch voor het illegale kanaal (4) een duidelijke samenhang met het opleidingsniveau.

² Merkt op dat opleidingsniveau en inkomen met elkaar correleren en opleidingsverschillen dus ook koopkrachtverschillen impliceren.

Tabel 11 Consumptie games per kanaal naar leeftijd, geslacht en opleiding

Leeftijd / opleiding / geslacht	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)	
Totaal	19,0%	8,5%	17,8%	6,0%
16-24 jaar	39,5%	13,8%	25,7%	17,1%
25-34 jaar	36,4%	17,6%	23,0%	13,9%
35-44 jaar	27,3%	11,3%	19,1%	6,1%
45-54 jaar	11,5%	4,9%	9,5%	2,0%
55-64 jaar	6,2%	4,7%	7,9%	1,3%
65-74 jaar	2,4%	2,9%	4,2%	0,0%
75+	1,1%	1,1%	3,9%	0,0%
man	18,7%	10,7%	19,7%	8,7%
vrouw	19,3%	6,2%	15,6%	3,0%
Laag (MAVO of lager)	12,8%	6,0%	9,2%	4,6%
Midden (HAVO/VWO/MBO)	17,2%	7,6%	11,8%	4,9%
Hoog (HBO/WO)	12,9%	7,0%	12,6%	3,1%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Tabel 12 Consumptie boeken per kanaal naar leeftijd, geslacht en opleiding

Leeftijd / opleiding / geslacht	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron		Downloaden & streamen uit illegale bron (4)
		Betaald (2)	Onbetaald (3)	
Totaal	69,0%	7,8%	9,2%	6,3%
16-24 jaar	55,9%	9,2%	9,2%	8,6%
25-34 jaar	80,2%	8,0%	9,6%	8,0%
35-44 jaar	73,7%	11,6%	13,7%	8,5%
45-54 jaar	68,5%	7,4%	7,7%	7,4%
55-64 jaar	69,1%	6,4%	9,4%	4,9%
65-74 jaar	64,6%	5,2%	6,6%	2,4%
75+	66,9%	3,9%	5,5%	0,6%
man	62,8%	7,5%	11,8%	7,9%
vrouw	75,8%	8,1%	6,3%	4,5%
lid bibliotheek	82,0%	9,7%	10,3%	7,5%
geen lid	73,2%	8,0%	10,2%	6,7%
Laag (MAVO of lager)	53,3%	5,2%	5,5%	5,5%
Midden (HAVO/VWO/MBO)	66,3%	6,0%	8,5%	5,9%
Hoog (HBO/WO)	84,6%	11,1%	12,6%	6,9%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Bij boeken is er wel een markant verschil met de andere media, zo is te zien in Tabel 12. Anders dan voor muziek, films en series en games neemt de populariteit van het illegale aanbod (4) tot 54 jaar nauwelijks af met de leeftijd. Pas boven de 55 jaar neemt het downloaden uit illegale bron af. Het kopen in winkels en webwinkels (1) neemt helemaal niet af met de leeftijd, al ligt ook daar een piek

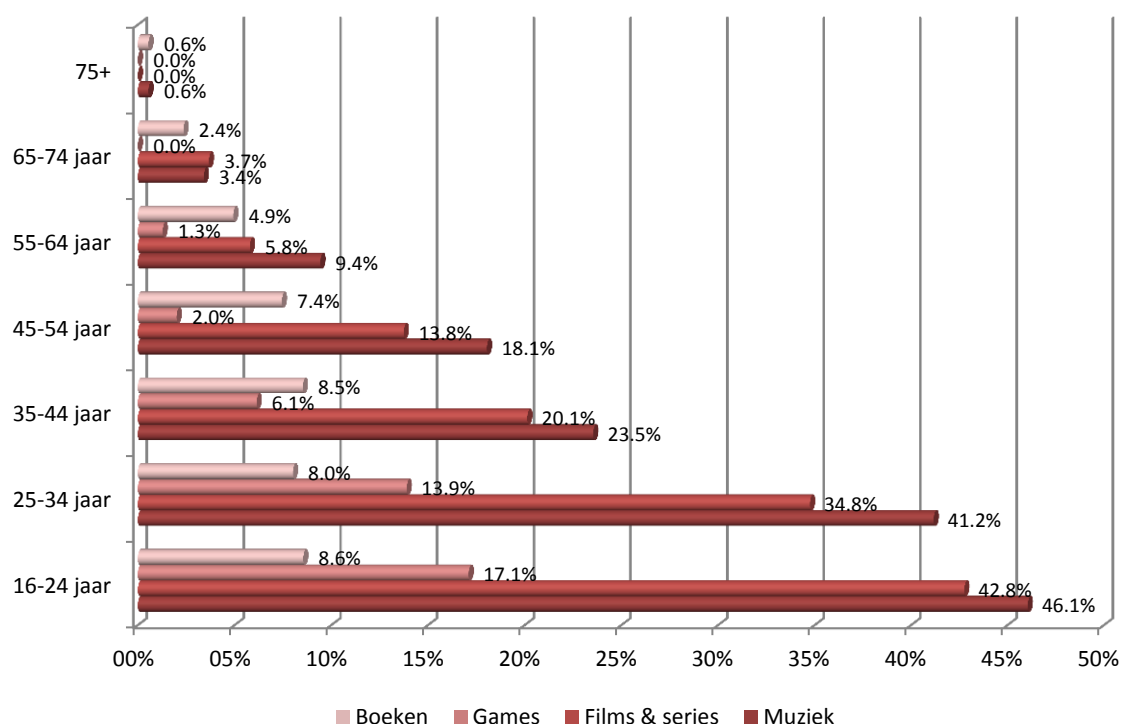
Titel
 Filesharing 2©12

tussen 25 en 34 jaar. De tabel geeft tevens een onderscheid tussen respondenten die al dan niet lid zijn van een bibliotheek. Er zijn geen sterk afwijkende patronen tussen deze groepen: in alle kanalen zijn bibliotheekleden wat sterker vertegenwoordigd, wat begrijpelijk is aangezien dit de ferventere lezers zullen zijn. Deze groep blijkt echter geen afwijkende kanaalvoorkeur te hebben. De samenhang met opleiding is weer net als bij muziek en films en series: hoger opgeleiden zijn sterker vertegenwoordigd in de legale kanalen (1 t/m 3) terwijl het downloaden uit illegale bron (4) geen duidelijk verband met het opleidingsniveau laat zien.

Het afwijkende leeftijdsprofiel van de downloader van boeken uit illegale bron is ook duidelijk te zien in Figuur 5: voor muziek, films en series en games neemt het percentage downloaders uit illegale bron snel af met de leeftijd, terwijl het voor boeken tot 54 jaar vrijwel vlak loopt.

Figuur 5 Downloaden van boeken, games, films & series en muziek uit illegale bron naar leeftijd

Wanneer voor het laatst iets aangeschaft/gedownload via betreffende kanalen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

3.2 Aanschafgedrag van downloaders uit illegale bron

De gebruikers van de vier kanalen uit het vorige hoofdstuk en de voorgaande paragraaf zijn geen gescheiden groepen: veel consumenten maken gebruik van meerdere of zelfs alle kanalen. Interessant is dan ook de vraag of respondenten die wel eens downloaden uit illegale bron, meer of minder gebruik maken van de legale kanalen.

Tabel 13 geeft hiervan een overzicht. De 41,3% in de cel linksboven geeft aan dat van degenen die het afgelopen jaar wel eens muziek downloadden uit illegale bron, 41,3% het afgelopen jaar ook wel eens muziek kocht in een winkel of webwinkel. Van degenen die nog nooit downloadden uit illegale bron was dat 37,7%. Dit verschil is echter als enige in de tabel niet significant.

Afgezien van deze uitzondering geldt dus dat respondenten die het afgelopen jaar wel eens muziek, films en series, games en boeken downloadden uit illegale bron, voor al deze producten in grotere getalen gebruik maken van alle drie de legale kanalen. Met name bij het betaald downloaden en streamen uit legale bron zijn de verschillen groot: respondenten die nog nooit downloadden uit illegale bron, maken nauwelijks gebruik van het betaalde online aanbod.

Tabel 13 Gebruik legale kanalen (in het afgelopen jaar) door downloaders uit illegale bron

Wel eens gedownload uit illegale bron?	Kopen winkel en webwinkel (1)	Downloaden & streamen uit legale bron	
		Betaald (2)	Onbetaald (3)
Muziek			
Afgelopen jaar	41,3%*	33,2%	80,7%
Nog nooit	37,7%*	8,4%	17,1%
Films en series			
Afgelopen jaar	54,1%	24,4%	71,2%
Nog nooit	42,2%	8,2%	13,6%
Games			
Afgelopen jaar	65,4%	45,7%	66,3%
Nog nooit	14,4%	5,2%	9,2%
Boeken			
Afgelopen jaar	82,5%	32,2%	74,2%
Nog nooit	68,5%	5,9%	4,4%

Bron: IViR/CentERdata (2012) *Verskil niet significant, overige verschillen wel significant.

Downloaders uit illegale bron waren het afgelopen jaar dus vaker ook gebruiker van de drie legale kanalen. Maar hoe verhoudt de *frequentie* daarvan zich tot hun downloadgedrag? Op deze vraag kan enig licht worden gescheden door per respondent de meest recente download uit illegale bron te vergelijken met de meest recente betaalde of onbetaalde download uit legale bronnen: vond deze legale download (of stream) korter geleden plaats, in deze periode, of langer geleden?

Voor zowel muziek, films en series, games als boeken levert dat een overeenkomstig beeld op: de meest recente *onbetaalde* legale download of stream vond voor de meeste respondenten korter of even lang geleden plaats, de meest recente *betaalde* legale download of stream vond langer geleden (of nooit) plaats.

Consumptie afgeleide producten

Tevens is gevraagd naar de consumptie van gerelateerde producten, te weten het bezoek van concerten en de aanschaf van merchandise als afgeleide van muziek, en bioscoopbezoek en opnieuw de aanschaf van merchandise in relatie tot films en series. Tabel 14 geeft de resultaten weer, waarbij steeds het percentage is weergegeven dat deze afgeleide producten in het afgelopen jaar consumeerde. Daarbij wordt weer onderscheid gemaakt tussen respondenten die in het afgelopen jaar wel eens muziek respectievelijk films en series downloadden uit illegale bron, en respondenten die aangaven deze producten nog nooit te hebben gedownload uit illegale bron (de downloaders die langer dan een jaar geleden downloadden zijn niet weergegeven, maar zijn te beschouwen als middengroep tussen beide uitersten).

Tabel 14 Aanschaf merchandise en bezoek aan bioscoop en concert in het afgelopen jaar (recente downloaders versus niet-downloaders)

<i>Wel eens gedownload uit illegale bron?</i>	concert/muziekfestival	Merchandise muziek	bioscoop	Merchandise films/series
Afgelopen jaar	50,3%	16,9%	64,8%	14,2%
Nog nooit	39,6%	6,1%	42,1%	4,6%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Alle vier verschillen tussen de twee rijen in deze tabel zijn significant. Met andere woorden: van de respondenten die het afgelopen jaar wel eens muziek respectievelijk films en series downloadden uit illegale bron, ging in die periode een groter deel naar concerten en de bioscoop en kocht een groter deel merchandise dan van degenen die nog nooit uit illegale bron hebben gedownload.

De helft van de respondenten (50,3%) die het afgelopen jaar wel eens muziek downloadden uit illegale bron, is in het afgelopen jaar naar een concert geweest. Van degenen die nog nooit muziek downloadden is dat 39,6%. Bijna tweederde van de respondenten die het afgelopen jaar wel eens films of series downloadden uit illegale bron (64,8%), is in het afgelopen jaar naar de bioscoop geweest. Van degenen die nog nooit films of series downloadden uit illegale bron is dat 42,1%. Ook merchandise wordt substantieel meer gekocht door recente downloaders uit illegale bron dan door niet-downloaders.

3.3 Conclusies

De aanschaf van muziek, films, series en boeken op fysieke dragers in een winkel of webwinkel blijkt amper leeftijdsgebonden. Voor games is dat anders en neemt de aanschaf van fysieke dragers vanaf 44 jaar snel af. De drie online kanalen (betaald legaal, onbetaald legaal en illegaal) zijn voor muziek, films en series vooral populair bij jongeren, waarbij de groep die onbetaald downloadt uit legale bron en downloadt uit illegale bron weer jonger is dan de groep die betaald downloadt en streamt uit legale bron. Voor boeken is dat anders en neemt de populariteit van het illegale aanbod tot 54 jaar nauwelijks af met de leeftijd. Mannen maken vaker dan vrouwen gebruik van onbetaalde legale bronnen en van illegale bronnen.

Voor het gebruik van de drie legale kanalen blijkt er bij muziek, films, series en boeken een positieve samenhang met het opleidingsniveau: hoe hoger de opleiding, hoe meer respondenten kopen in winkels en webwinkels, hoe meer ze *betaald* downloaden en streamen uit legale bron en hoe meer ze *gratis* downloaden en streamen uit legale bron. Het downloaden uit *illegale* bron onttrekt zich echter aan dit verband en laat geen significante verschillen zien tussen opleidingsniveaus. Voor games is er voor geen van de kanalen een duidelijke samenhang met het opleidingsniveau.

Respondenten die het afgelopen jaar wel eens muziek, films en series, games en boeken downloadden uit illegale bron, maken in grotere getalen gebruik van de legale kanalen. Alleen voor de aanschaf van muziek op cd of lp is geen verschil tussen degenen die het afgelopen jaar wel eens uit illegale bron hebben gedownload en zij die dat nog nooit hebben gedaan. Met name bij het betaald downloaden en streamen uit legale bron zijn de verschillen groot: respondenten die nog nooit downloadden uit illegale bron, maken nauwelijks gebruik van het betaalde online aanbod. Ook kochten degenen die in het afgelopen jaar wel eens downloadden uit illegale bron meer merchandise van muziek en films en gingen ze vaker naar concerten en de bioscoop.

Downloaden uit illegale bron en de legale consumptie van muziek, films, series, games en boeken gaan dus hand in hand. Dat geldt ook het bezoek van bioscopen en concerten en de aanschaf van

Titel

Filesharing 2©12

merchandise. Ten overvloede zij vermeld dat dat niet impliceert dat downloaden uit illegale bron *leidt tot* legale consumptie. Wel dat het legale en illegale aanbod elkaar niet uitsluiten. Wie actief bezig is met muziek, films en series, games of boeken, zal meer downloaden uit illegale bron, maar zal ook meer legaal consumeren en meer afgeleide producten afnemen.

4 Betalingsbereidheid, beoordeling kanalen en gedupeerden

Dit hoofdstuk bespreekt wat downloaders uit illegale bron bereid zouden zijn te betalen voor hun laatste download, hoe respondenten de diverse kanalen beoordelen en hoe zij de gevolgen van downloaden uit illegale bron voor de diverse partijen in de waardeketen inschatten.

Ongeveer een derde tot de helft van de respondenten heeft geen betalingsbereidheid voor de laatste download uit illegale bron. De rest heeft een maximale betalingsbereidheid die gemiddeld in de buurt ligt van de typische verkoopprijs. Ook voor het lenen van e-boeken via de bibliotheek of de boekhandel bestaat belangstelling en betalingsbereidheid.

Desgevraagd beoordelen respondenten de fysieke dragers nog altijd het hoogste op technische kwaliteit, beschikbaarheid van titels en prijs. Het illegale aanbod wordt op technische kwaliteit het minst gunstig beoordeeld. Respondenten zijn in meerderheid van mening dat de diverse partijen in de waardeketen nadeel ondervinden van downloaden uit illegale bron.

4.1 Betalingsbereidheid

Voor de vraag in hoeverre downloaden uit illegale bron ten koste gaat van de verkoop via legale kanalen, is het relevant te weten wat de maximale betalingsbereidheid zou zijn voor dit materiaal wanneer dit alleen uit legale bronnen te verkrijgen zou zijn. Respondenten is steeds gevraagd voor hun *laatste* download (of stream) uit illegale bron aan te geven wat zij maximaal over zouden hebben voor het product op een fysieke drager dan wel in digitale vorm. Ook konden zij aangeven wanneer zij het tegen betaling überhaupt niet zouden willen hebben.

Tabel 15 Maximale bereidheid te betalen voor laatste download uit illegale bron

Product/format	Belangstelling voor een prijs > € 0	Maximale betalingsbereidheid > € 0	
		Gemiddelde	Mediaan
Muziek			
Cd	65,8%	€ 11,15	€ 10,00
Download	63,2%	€ 6,93	€ 5,00
Film/serie			
dvd	66,4%	€ 11,29	€ 10,00
Download	63,0%	€ 5,46	€ 5,00
stream/ vod	56,9%	€ 3,58	€ 3,00
Boek			
Boek	70,2%	€ 17,71	€ 15,00
e-boek	68,4%	€ 7,81	€ 5,00
Game			
Schijfje	56,8%	€ 16,05	€ 10,00
Download	55,0%	€ 11,19	€ 10,00

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Tabel 15 geeft de resultaten: afhankelijk van het format heeft tussen 55,0% en 70,2% van de respondenten belangstelling de laatste download langs legale weg te verkrijgen, wanneer het niet uit illegale bron te verkrijgen zou zijn. Anders gezegd: tussen 29,8% en 45% heeft een betalingsbereidheid van € 0 voor de laatste download of wil deze überhaupt niet hebben.

Van de groep die wel belangstelling heeft bij een prijs hoger dan € 0, is de maximale betalingsbereid voor een cd gemiddeld € 11,15. De mediaan ligt er iets onder op € 10,-. Ook voor de andere formats ligt de mediane betalingsbereidheid steeds iets lager dan het gemiddelde (alleen voor games op een fysieke drager is het verschil aanzienlijk).

Met uitzondering van games is in alle gevallen de bereidheid te betalen voor een download aanzienlijk lager dan voor het fysieke product: voor muziek, films en series is het ongeveer de helft, voor e-boeken is de mediane betalingsbereidheid zelfs een derde van die voor het gedrukte boek. Dit grote verschil staat op gespannen voet met de huidige prijzen voor e-boeken, die vaak ongeveer 80% van de prijs van een gedrukt exemplaar bedragen.

Voor de overige formats is er een redelijke correspondentie tussen de typische verkoopprijzen van dragers, downloads en streams, en de gemiddelde en mediane betalingsbereidheid:

- De gemiddelde verkoopprijs van een cd was in 2011 ongeveer € 12 (NVPI, Audiomarkt 2011).
- De gemiddelde verkoopprijs van een dvd was in 2011 iets minder dan € 10, van een blu-ray iets meer dan € 15, (NVPI, Videomarkt 2011).
- De gemiddelde verkoopprijs voor een pc-game was in 2011 ongeveer € 17 en van een consolegame € 36 (NVPI, Interactiefmarkt 2011).
- De gemiddelde verkoopprijs van een A-boek was in 2011 iets minder dan € 12 (SMB/GfK Retail and Technology Benelux op www.kvb.nl).

Samenvattend: ongeveer een derde tot de helft van de respondenten zou geen belangstelling hebben voor de laatste download uit illegale bron, wanneer deze alleen tegen betaling beschikbaar zou zijn. De rest heeft een maximale betalingsbereidheid die gemiddeld in de buurt ligt van de typische verkoopprijs. Daarnaast werd al geconstateerd dat consumenten meer geneigd zijn om voor betaalde variant te kiezen als er een voldoende groot aanbod bestaat dat toegankelijk wordt aangeboden.³ Een en ander duidt erop dat met het juiste businessmodel ruimte is om een deel van het huidige illegale downloads te incasseren via het legale, betaalde kanaal.

Naast de betalingsbereidheid voor de laatste download uit illegale bron, is respondenten die aangaven ooit wel eens een gedrukt boek of e-boek te hebben gekocht of gedownload (90% van de respondenten) gevraagd of ze belangstelling zouden hebben voor het lenen van e-boeken van de bibliotheek of de boekhandel, in de vorm van een vast bedrag per jaar of een bedrag per titel. De resultaten zijn te zien in Tabel 16. Ongeveer een derde van hen heeft in beginsel belangstelling en betalingsbereidheid voor het lenen van e-boeken. Daarbij lijkt een lichte voorkeur te bestaan voor de bibliotheek als kanaal, en voor een vast bedrag per jaar. Het gemiddelde van de genoemde maximale betalingsbereidheid is € 30,11 voor een 'flat rate' bij de bibliotheek en € 33,07 bij de boekhandel. De mediaan ligt in beide gevallen op € 25,-. In een model waarbij per boek wordt afgerekend is de gemiddelde betalingsbereidheid € 2,03 via de bibliotheek en € 2,48 via de boekhandel, met een mediaan van € 1,- respectievelijk € 2,-. Iets meer mensen zijn bereid om te betalen bij de bibliotheek voor e-boeken dan bij een boekhandel, maar de genoemde prijs ligt iets lager. Overigens is 75% van

³ J. Weda, R. van der Noll, I. Akker, J. Poort, S. van Gompel en J. Leenheer, *Digitale drempels: Knelpunten voor legaal digitaal aanbod in de creatieve industrie*. SEO-rapport nr. 2012-41, Amsterdam, juni 2012.

de consumenten die bereid zijn te betalen voor e-boeken geïnteresseerd in zowel het boekhandel- als het bibliotheekkanaal. Het feit dat voor het lenen van e-boeken via de boekhandel een iets hogere prijs wordt genoemd, heeft vermoedelijk te maken met de acceptatie van een iets commerciëler tarief voor dit kanaal (een hogere referentieprijs).

Tabel 16 Belangstelling en bereidheid om te betalen voor het lenen van e-boeken

Kanaal en aanbod	Belangstelling voor een prijs > € 0	Maximale betalingsbereidheid > € 0	
		Gemiddelde	Mediaan
bibliotheek, per boek	34.1%	€ 2.03	€ 1.00
bibliotheek, per jaar	37.2%	€ 30.11	€ 25.00
boekhandel, per boek	31.8%	€ 2.48	€ 2.00
boekhandel, per jaar	32.7%	€ 33.07	€ 25.00

Bron: IViR/CentERdata (2012)

4.2 Beoordeling kanalen

Uit eerder onderzoek is gebleken dat prijs, beschikbaarheid van titels en (technische) kwaliteit voor consumenten de belangrijkste factoren zijn bij de keuze voor de aanschaf van een fysieke drager, een betaalde download of een download uit illegale bron.⁴ Aan respondenten die aangaven via een van de vier kanalen (online of op drager) ooit wel eens muziek, respectievelijk films of series te hebben geconsumeerd, is daarom hun oordeel gevraagd over ieder kanaal op deze aspecten. Ook voor boeken is gevraagd naar de beoordeling van prijs en beschikbaarheid van het aanbod.

Tabel 17 geeft de uitkomsten voor muziek weer, Tabel 18 voor films en series en Tabel 19 voor boeken. Een kanttekening bij deze resultaten is het grote percentage 'weet niet' (meest rechtse grijze kolom), met name voor de verschillende online kanalen. Veel consumenten zijn onbekend met deze kanalen en spreken daarom geen oordeel uit over de prijs, kwaliteit en het titelaanbod. De eerste vijf kolommen geven de verdeling van de antwoorden van de respondenten die wel een oordeel hebben gegeven. De kolom 'gemiddeld' geeft het gemiddelde oordeel op basis van zeer slecht = 1, etc. Alle gemiddelden liggen boven de 3, wat een voldoende is. Wat opvalt is dat de cd op zowel geluidskwaliteit, beschikbaarheid van titels als prijs het beste beoordeeld wordt. De geluidskwaliteit van het illegale aanbod wordt het laagste beoordeeld. Ook op titelbeschikbaarheid behoort het betaalde online en offline aanbod hoger dan het illegale aanbod.

⁴ J. Weda, R. van der Noll, I. Akker, J. Poort, S. van Gompel en J. Leenheer, *Digitale drempels: Knelpunten voor legaal digitaal aanbod in de creatieve industrie*. SEO-rapport nr. 2012-41, Amsterdam, juni 2012.

Tabel 17 Beoordeling kanalen om muziek te consumeren op geluidskwaliteit, beschikbaarheid en prijs

	zeer slecht (1)	Slecht (2)	niet slecht, niet goed (3)	Goed (4)	zeer goed (5)	Gemiddeld	Weet niet
Geluidskwaliteit							
cd's	0,1%	0,5%	5,0%	45,3%	49,2%	4,4	7.6%
lp's	0,8%	7,8%	29,5%	47,2%	14,7%	3,7	21.4%
Betaalde downloads/streams	0,4%	2,2%	23,1%	56,6%	17,7%	3,9	58.4%
Onbetaalde downloads/streams uit legale bron	0,5%	6,6%	31,5%	49,7%	11,7%	3,7	57.3%
Downloads/streams uit niet-legale bron	1,0%	11,7%	35,8%	39,2%	12,3%	3,5	63.0%
Beschikbaarheid titels							
cd's	0,3%	1,6%	10,9%	49,6%	37,5%	4,2	18.2%
lp's	4,1%	19,7%	34,5%	33,4%	8,3%	3,2	43.2%
Betaalde downloads/streams	0,3%	3,4%	22,2%	47,2%	27,0%	4,0	63.3%
Onbetaalde downloads/streams uit legale bron	0,6%	7,7%	33,2%	40,5%	18,0%	3,7	63.8%
Downloads/streams uit niet-legale bron	0,9%	7,4%	29,3%	39,2%	23,3%	3,8	68.8%
Prijs							
cd's	0,1%	0,9%	31,3%	50,2%	17,5%	3,8	12.5%
lp's	0,3%	3,1%	42,0%	41,0%	13,6%	3,6	52.4%
Betaalde downloads/streams	0,6%	7,1%	41,7%	37,6%	13,0%	3,6	64.7%

Bron: IViR/CentERdata (2012). Percentages 'zeer slecht' t/m 'zeer goed' exclusief de categorie 'weet niet'.

Tabel 18 Beoordeling kanalen om films en series te consumeren op technische kwaliteit, beschikbaarheid en prijs

	zeer slecht (1)	Slecht (2)	niet slecht, niet goed (3)	Goed (4)	zeer goed (5)	Gemiddeld	Weet niet
Geluids- en beeldkwaliteit							
dvd's of blu-rays	0,0%	0,2%	5,3%	43,2%	51,3%	4,5	15,0%
Betaalde downloads/streams	0,4%	1,6%	23,8%	58,0%	16,2%	3,9	64,8%
Onbetaalde downloads/streams uit legale bron	0,3%	8,2%	36,6%	46,9%	7,9%	3,5	62,8%
Downloads/streams uit niet-legale bron	1,5%	14,2%	37,4%	36,4%	10,4%	3,4	67,0%
Beschikbaarheid titels							
dvd's of blu-rays	0,2%	1,9%	10,0%	58,7%	29,2%	4,1	24,5%
Betaalde downloads/streams	1,3%	4,5%	24,7%	50,8%	18,7%	3,8	66,8%
Onbetaalde downloads/streams uit legale bron	1,5%	11,0%	37,0%	39,6%	10,8%	3,5	66,5%
Downloads/streams uit niet-legale bron	1,0%	8,7%	31,3%	38,4%	20,6%	3,7	69,6%
Prijs							
dvd's of blu-rays	0,0%	1,4%	25,5%	53,5%	19,6%	3,9	20,4%
Betaalde downloads/streams	0,2%	2,6%	34,2%	49,7%	13,2%	3,7	69,2%

Bron: IViR/CentERdata (2012). Percentages 'zeer slecht' t/m 'zeer goed' exclusief de categorie 'weet niet'.

Tabel 18 geeft voor films en series een beeld dat vergelijkbaar is met audio: de fysieke drager (dvd en blu-ray) wordt op technische kwaliteit, beschikbaarheid en prijs het beste beoordeeld. Downloads uit illegale bron worden het minst gunstig beoordeeld op technische kwaliteit. Voor wat betreft de beschikbaarheid van titels scoren betaalde downloads en streams, en downloads en streams uit niet-legale bron ongeveer gelijk. Dat is opmerkelijk omdat dit betaalde aanbod vaak juist achterloopt op het aanbod op dvd en in de bioscoop en ook andere hiaten kent (zie Weda et al., 2012), terwijl via de illegale kanalen vaak al films en series beschikbaar zijn die nog niet zijn uitgebracht in Nederland. Ook voor boeken (Tabel 19) is dit patroon soortgelijk: gedrukte boeken worden het beste beoordeeld in termen van beschikbaarheid en prijs, de beschikbaarheid van het illegale aanbod scoort het laagst.

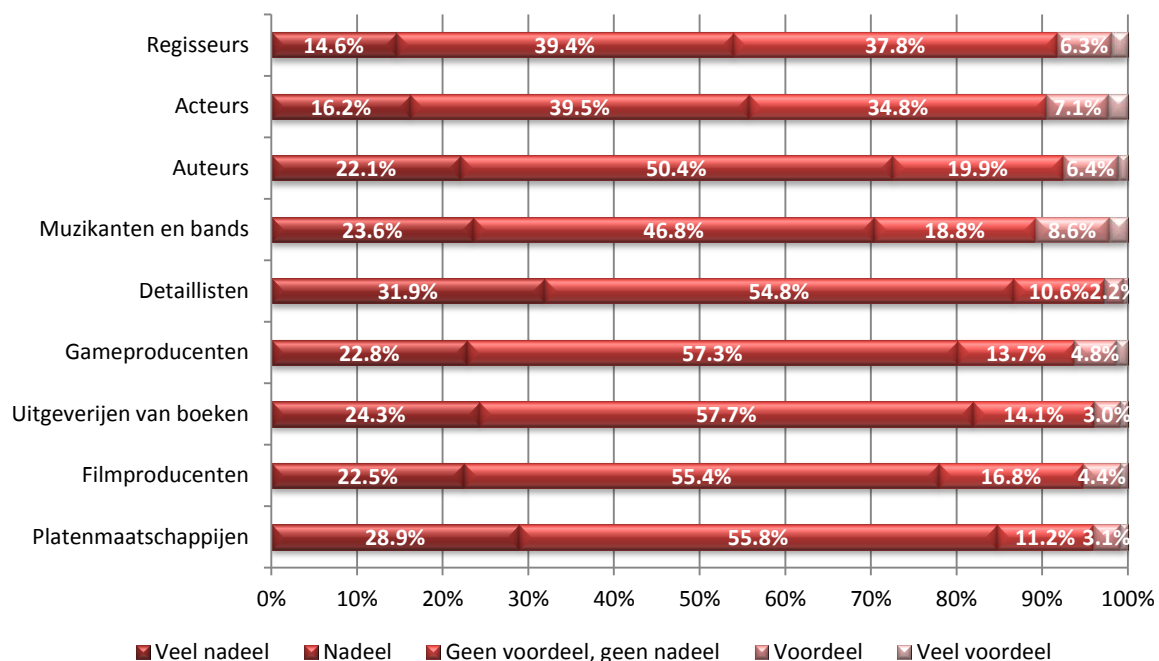
Tabel 19 Beoordeling kanalen om boeken te consumeren op beschikbaarheid en prijs

	zeer slecht (1)	Slecht (2)	niet slecht, niet goed (3)	Goed (4)	zeer goed (5)	Gemiddeld	Weet niet
Beschikbaarheid titels							
Gedrukte boeken	0,1%	0,9%	6,1%	46,2%	46,8%	4,4	12,9%
E-boeken	1,3%	12,3%	35,5%	41,1%	9,9%	3,5	68,2%
E-boeken uit niet-legale bron	3,1%	20,1%	42,0%	26,9%	8,0%	3,2	80,4%
Prijs							
Gedrukte boeken	0,0%	1,0%	38,3%	52,2%	8,5%	3,7	8,54%
E-boeken	0,3%	3,1%	36,6%	40,7%	19,3%	3,8	68,48%

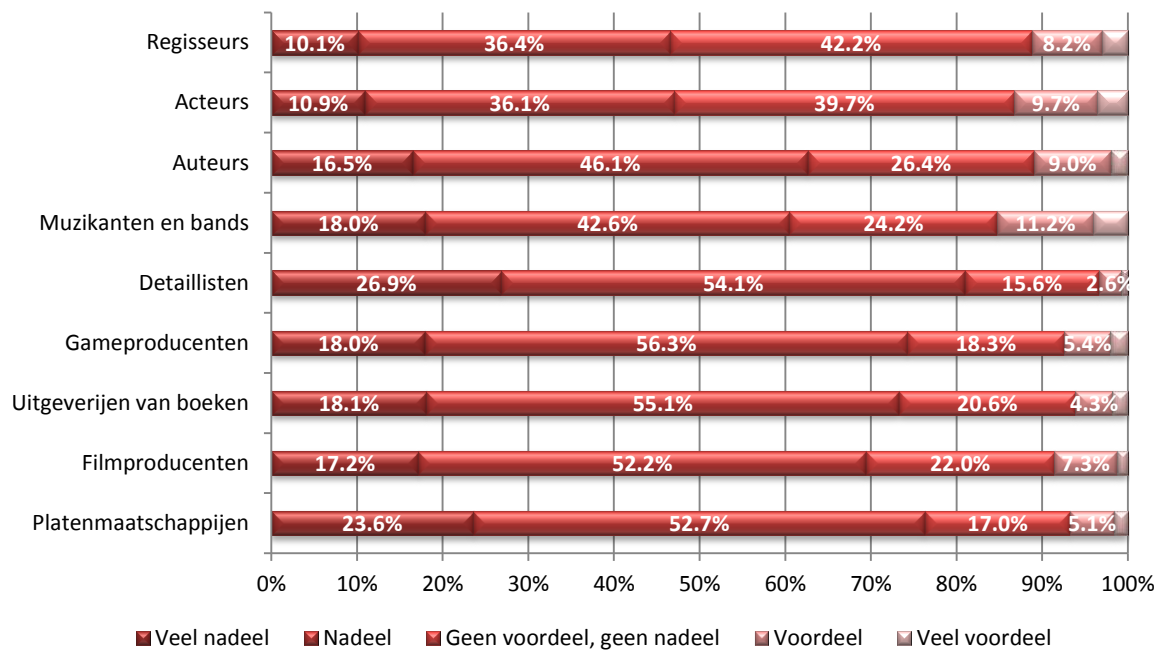
Bron: IViR/CentERdata (2012). Percentages 'zeer slecht' t/m 'zeer goed' exclusief de categorie 'weet niet'.

4.3 Effecten in de waardeketen

Respondenten is ook gevraagd in hoeverre zij menen dat verschillende partijen in de waardeketen voor- of nadeel ondervinden van downloaden uit illegale bron. Dergelijke percepties kunnen opgevat worden als sociale normen en uit bestaand onderzoek op velerlei terrein blijken deze sociale normen van invloed te zijn op keuzegedrag. Figuur 6 en Figuur 7 geven de resultaten grafisch weer, eerst voor de gehele respons en vervolgens voor de respondenten die aangaven wel eens te hebben gedownload uit illegale bron. Respondenten die aangaven het niet te weten zijn uit deze figuren gelaten, waarbij bleek dat downloaders meer geopinieerd zijn over dit onderwerp: voor de totale respons lag de categorie 'weet niet' tussen 10,6% en 14,5%, voor downloaders tussen 6,4% en 9,9%. Voorts zijn respondenten die wel eens uit illegale bron hebben gedownload over de hele linie iets minder negatief over de gevolgen van downloaden voor de diverse partijen, maar de verschillen zijn niet zo groot. Over de hele respons gemeten, denkt een absolute meerderheid over iedere partij dat deze nadeel of veel nadeel heeft als gevolg van downloaden uit illegale bron. Over de gevolgen voor detaillisten, platenmaatschappijen en uitgeverijen van boeken is men nog het somberst. De gevolgen voor acteurs, regisseurs, muzikanten en bands worden het minst ongunstig beoordeeld. Zo'n 11% van de respondenten (excl. weet niet) meent zelfs dat muzikanten en bands per saldo (veel) voordeel hebben van downloaden uit illegale bron. Onder degenen die zelf wel eens downloadden uit illegale bron is dit 15%.

Figuur 6 Vermeend voor- of nadeel van downloaden uit illegale bron volgens alle respondenten

Bron: IViR/CentERdata (2012). Percentages exclusief de categorie 'weet niet'.

Figuur 7 Vermeend voor- of nadeel van downloaden uit illegale bron volgens downloaders uit illegale bron

Bron: IViR/CentERdata (2012). Percentages exclusief de categorie 'weet niet'.

4.4 Conclusies

Ongeveer een derde tot de helft van de respondenten zou geen belangstelling hebben voor de laatste download uit illegale bron, wanneer deze alleen tegen betaling beschikbaar zou zijn. De rest heeft een maximale betalingsbereidheid die gemiddeld in de buurt ligt van de typische verkoopprijs.

Ook voor het lenen van e-boeken via de bibliotheek of de boekhandel blijkt bij ongeveer een derde van de boekenlezers belangstelling en betalingsbereidheid te bestaan, waarbij een lichte voorkeur bestaat voor de bibliotheek en voor een vast bedrag per jaar in plaats van een bedrag per geleende titel.

Respondenten is gevraagd de diverse online kanalen en het fysieke product te beoordelen op (technische) kwaliteit, de beschikbaarheid van titels en de prijs. Het fysieke product krijgt in alle gevallen nog altijd de hoogste beoordeling, het illegale aanbod wordt op technische kwaliteit het minst gunstig beoordeeld. Op beschikbaarheid van titels is het oordeel ongeveer gelijk aan het betaalde legale aanbod.

Respondenten zijn in meerderheid van mening dat de diverse partijen in de waardeketen nadeel ondervinden van downloaden uit illegale bron. Over de gevolgen voor detaillisten, platenmaatschappijen en uitgeverijen van boeken is men nog het somberst. De gevolgen voor acteurs, regisseurs, muzikanten en bands worden het minst ongunstig en door zo'n 11% zelfs gunstig beoordeeld. Respondenten die zelf wel eens downloadden uit illegale bron zijn over de hele linie iets minder negatief.

5 Ontwikkelingen in het downloaden

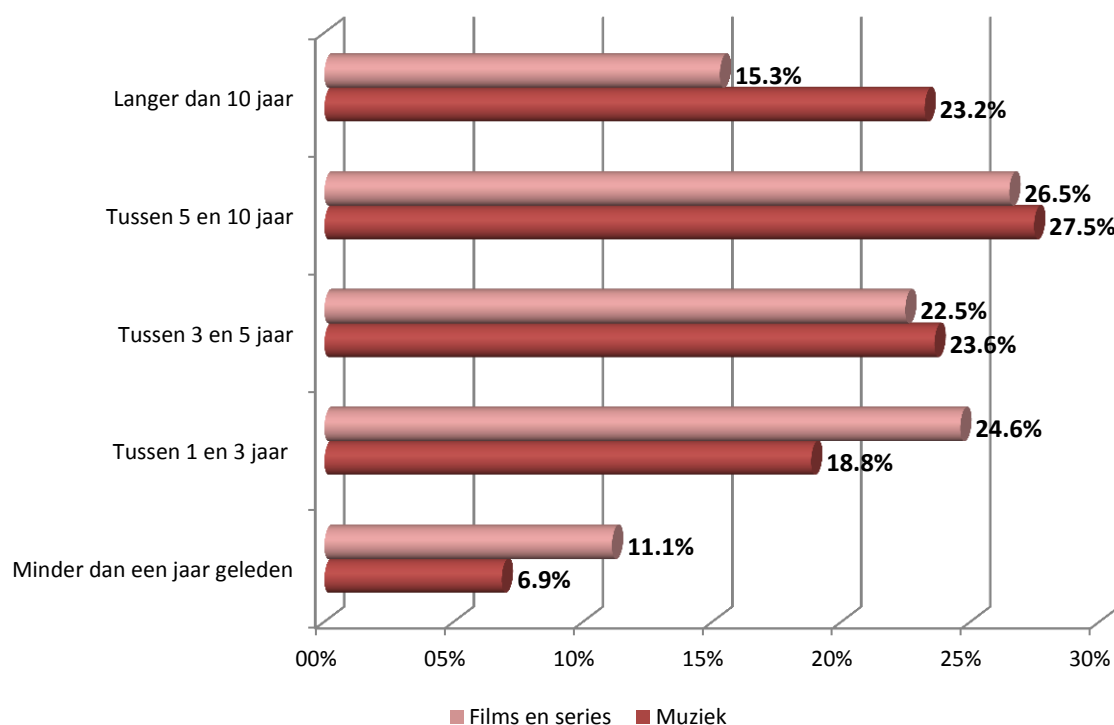
Dit hoofdstuk gaat in op de ontwikkeling in het downloaden uit illegale bron. Welke veranderingen in hun aankoop- en downloadgedrag rapporteren respondenten zelf en hoe verhouden de huidige uitkomsten zich tot de bevindingen in 'Ups and downs' van ruim vier jaar geleden?

Er blijkt een duidelijk verschil tussen muziek aan de ene kant en films en series aan de andere kant. Downloaden van muziek uit illegale bron is op zijn retour, terwijl het downloaden van films en series is toegenomen. Het downloaden van games uit illegale bron is ongeveer gelijk gebleven.

5.1 Downloaden in retrospect

Respondenten die aangaven wel eens te hebben gedownload uit niet-legale bron is gevraagd wanneer ze dat voor het eerst hebben gedaan. Voor de meesten is dat geruime tijd geleden, zo is te zien in Figuur 8. Voor ongeveer de helft van de downloaders van muziek is het meer dan 5 jaar geleden, voor iets minder dan een kwart meer dan 10 jaar geleden. De figuur laat verder zien dat veel respondenten eerder zijn begonnen met het downloaden van muziek en later met films en series.

Figuur 8 Wanneer voor het eerst gedownload uit niet-legale bron?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

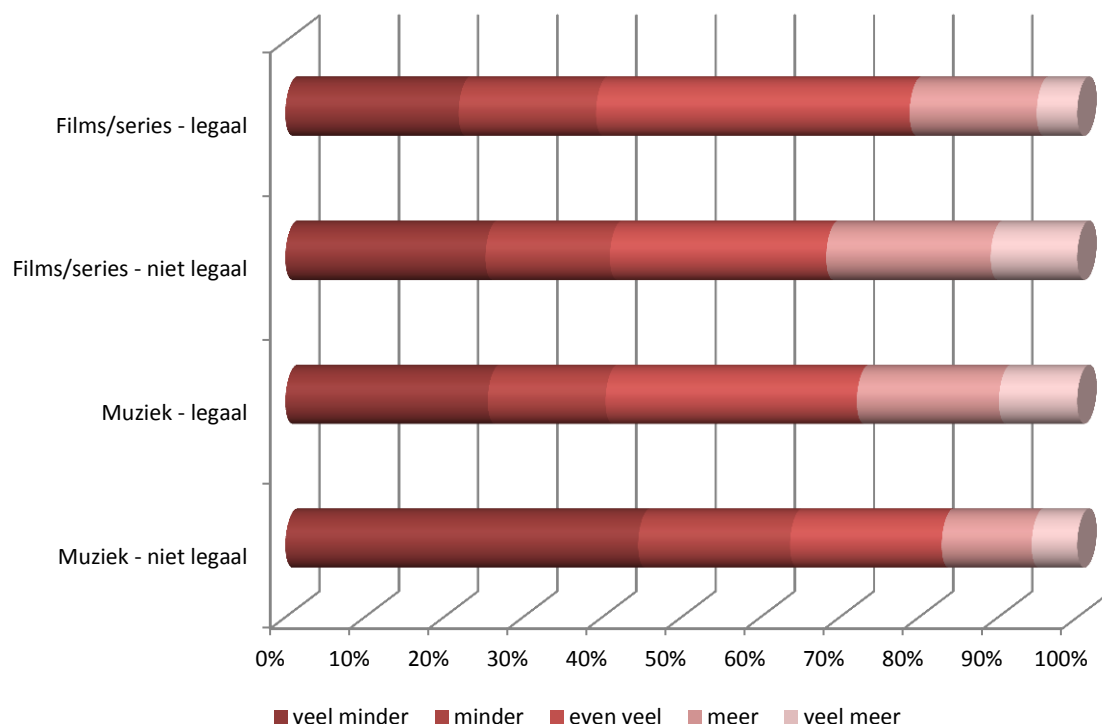
Wanneer alleen gekeken wordt naar de respondenten tot 30 jaar, verschuift het zwaartepunt van de verdeling logischerwijs. Iets minder dan 35% van die groep downloadde meer dan 5 jaar geleden voor het eerst muziek, de piek van de verdeling ligt voor deze groep bij 1 tot 3 jaar voor films en series en 3 tot 5 jaar voor muziek. Ook voor deze jongere groep begint het downloaden dus veelal met muziek, hoewel technische belemmeringen en beperkingen in de bandbreedte voor hen een minder plausible verklaring zijn dan voor degenen die tien jaar geleden begonnen met downloaden.

Vervolgens was de vraag of respondenten sinds die begintijd meer of minder zijn gaan downloaden uit niet-legale bron en of ze meer of minder zijn gaan downloaden en streamen uit legale bron. De resultaten staan weergegeven in Figuur 9 en in Tabel 20. Voor zowel legale als niet-legale bronnen en voor zowel muziek als films en series geldt dat de groep die aangeeft (veel) minder te downloaden en streamen groter is dan de groep die (veel) meer aangeeft. Voor muziek is dit verschil het grootst wat past bij het beeld dat mensen vooral op jongere leeftijd (ongeveer tot hun dertigste) hun muzieksmaak ontwikkelen en hun collectie aanleggen. Voor films en series, die minder een generatieproduct zijn en vaker slechts één of enkele malen worden bekeken, geldt dit minder.

Tegen deze achtergrond is daarom het vooral interessant te kijken naar de verschillen tussen consumptie uit legale en niet-legale bron, en tussen muziek en film/series. Dan valt een markant verschil op tussen muziek en audiovisueel materiaal. Voor muziek geeft 63,7% aan (veel) minder te downloaden uit illegale bron, tegenover 40,4% die (veel) minder downloadt uit legale bron. Vergelijking van de groepen die zeggen meer of veel meer te downloaden, wijst in dezelfde richting: 17,1% download (veel) meer muziek uit illegale bron, 27,8% (veel) meer uit legale bron.

Voor films en series is het beeld omgekeerd. De groep die zegt (veel) minder te downloaden en streamen is voor het legale en het illegale aanbod vrijwel even groot: 39,1% respectievelijk 41,0%. De groep die aangeeft (veel) meer audiovisueel materiaal uit illegale bron te consumeren is met 31,7% echter groter dan de 21,1% voor legaal materiaal. Ook is deze groep aanzienlijk groter dan bij muziek.

Figuur 9 Zijn respondenten sinds zij begonnen met downloaden meer of minder gaan downloaden en streamen?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

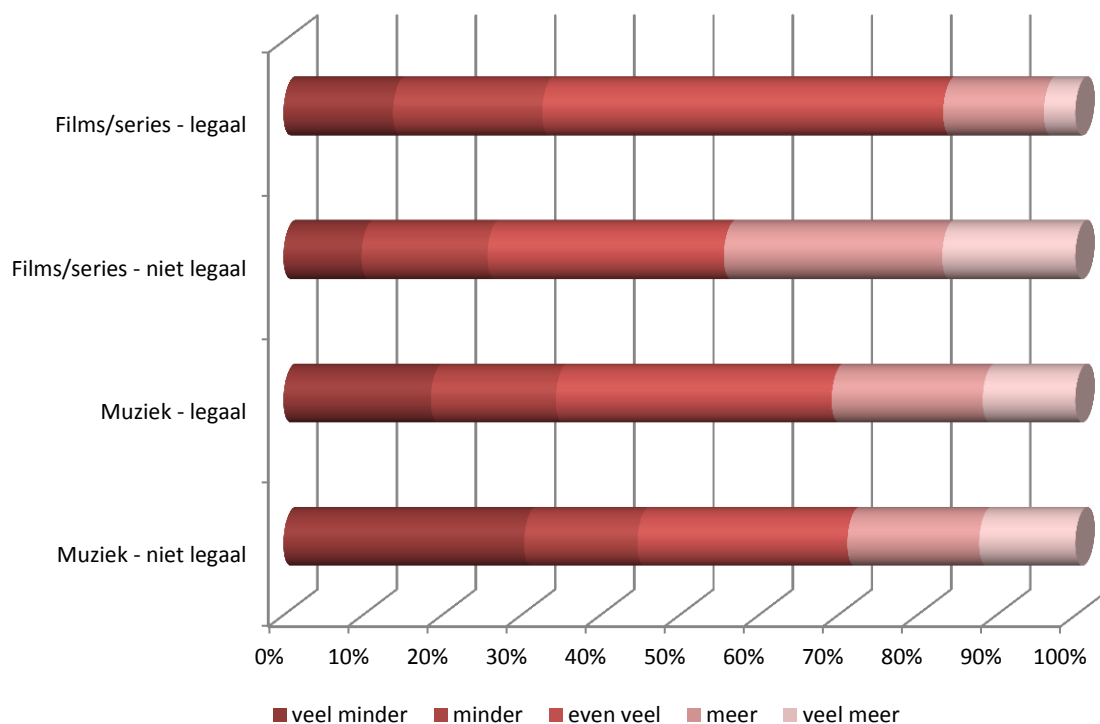
Voor muziek tekent zich dus een verschuiving af ten gunste van het legale aanbod: muziekconsumptie uit illegale bronnen neemt harder af en legale consumptie neemt harder toe. Hierbij is echter nog niet vast te stellen, of ook deze trend generatiegebonden is: hangt de verschuiving naar legale consumptie met de jaren samen met toenemende koopkracht en wellicht veranderende maatschappelijke opvattingen, of vindt hier een maatschappijbrede verandering plaats?

Om deze vraag nader te onderzoeken is in Figuur 10 alleen gekeken naar de respondenten tot 30 jaar. Het patroon dat te zien was in Figuur 9, is voor deze groep nog sterker afgetekend. Het downloaden van muziek schuift richting het legale aanbod: de groep die meer legale muziek consumeert is groter dan de groep die meer illegaal aanbod afneemt en de groep die minder muziek uit illegale bron downloadt is groter dan de groep die minder muziek uit legale bron downloadt en streamt.

Voor film en series is het percentage van de respondenten onder de 30 jaar dat meer gebruik maakt van het *illegale* aanbod juist nog *groter*. Dit bevestigt het beeld dat er over de breedte van de maatschappij voor muziek een verschuiving plaatsvindt richting het legale aanbod, terwijl voor films en series nog een omgekeerde trend waarneembaar is.

Tabel 20 geeft de cijfers behorend bij Figuur 9 en Figuur 10. Tevens zijn daarin de gegevens weergegeven voor de respondenten die langer dan 5 jaar geleden voor het eerst downloadden uit illegale bron. Ten opzichte van de totale respons is binnen deze groep het percentage dat veel meer muziek downloadt en streamt uit legale bron significant groter. Dit impliceert dat mensen die langer geleden zijn begonnen met downloaden, nu meer betaald zijn gaan downloaden.

Figuur 10 Zijn respondenten onder de 30 sinds zij begonnen met downloaden meer of minder gaan downloaden?

Bron: IViR/CentERdata (2012)

Tabel 20 Zijn respondenten sinds zij begonnen met downloaden meer of minder gaan downloaden en streamen?

	veel minder	minder	even veel	meer	veel meer
Alle respondenten die ooit downloaden uit illegale bron					
Muziek - niet legaal	44,6%	19,2%	19,2%	11,4%	5,8%
Muziek - legaal	25,6%	14,9%	31,7%	17,9%	9,9%
Films/series - niet legaal	25,3%	15,7%	27,3%	20,8%	10,9%
Films/series - legaal	21,8%	17,3%	39,4%	16,0%	5,1%
Respondenten jonger dan 30 jaar					
Muziek - niet legaal	30,4%	14,3%	26,5%	16,6%	12,1%
Muziek - legaal	18,6%	15,8%	34,8%	19,1%	11,7%
Films/series - niet legaal	9,9%	15,9%	29,9%	27,6%	16,8%
Films/series - legaal	13,9%	18,8%	50,6%	12,7%	4,0%
Respondenten die langer dan 5 jaar geleden voor het eerst downloadden					
Muziek - niet legaal	48,7%	16,6%	14,7%	14,4%	5,7%
Muziek - legaal	26,4%	12,7%	27,3%	18,0%	15,6%
Films/series - niet legaal	32,0%	13,4%	21,2%	21,6%	11,9%
Films/series - legaal	21,7%	14,9%	36,2%	19,1%	8,1%

Bron: IViR/CentERdata (2012)

5.2 Vergelijking met *Ups and Downs*

Vergelijking met de consumentenenquête uit *Ups and downs*, die ruim vier jaar geleden in april 2008 werd afgenomen, kan nader licht werpen op verschuivingen en gedragsveranderingen in het downloaden uit illegale bron. Daarbij zij opgemerkt dat indertijd respondenten werd gevraagd naar ‘onbetaald downloaden’, wat werd geïnterpreteerd als downloaden uit illegale bron. De enquête in 2008 bevatte nog geen vragen over boeken, en vragen over audiovisueel materiaal bleven beperkt tot films.⁵

Tabel 21 vergelijkt het deel van de bevolking dat in het voorgaande jaar downloadde uit illegale bron. Hier is duidelijk te zien dat het downloaden van muziek uit illegale bron op zijn retour is. Voor audiovisueel materiaal is het omgekeerde het geval: het percentage dat films en series downloadt uit illegale bron is gestegen van 10% naar 18,3%.⁶ Het deel van de bevolking dat games downloadt is ongeveer gelijk gebleven, terwijl downloaders van boeken anno 2012 ongeveer even talrijk zijn als downloaders van games. Over alle vier producten totaal beschouwd, is een flinke afname van het downloaden uit illegale bron waarneembaar: in 2008 deed nog iets meer dan een derde van de

⁵ Een ander punt van aandacht is de steekproeftrekking: in *Ups and downs* zijn de meeste uitkomsten gepresenteerd als percentage van de bevolking met toegang tot het internet, wat op dat moment ongeveer 80% bedroeg. Het CentERpanel is representatief voor de gehele bevolking en daarom zijn de percentages uit 2008 steeds omgerekend naar de totale bevolking, onder de plausibele aanname dat respondenten zonder internettoegang niet downloaden uit illegale bron.

⁶ De aanname is daarbij dat dit verschil niet of slechts gedeeltelijk toe te schrijven is aan het feit dat in de huidige meting ook het downloaden van tv-series en tv-programma's meetelt; het is namelijk niet aannemelijk dat bijna de helft (45%=8,3/18,3) van degenen die het afgelopen jaar audiovisueel materiaal downloadden uit illegale bron uitsluitend tv-programma's en series downloadden.

Titel
 Filesharing 2©12

bevolking vanaf 15 jaar dat wel eens, in 2012 iets meer dan een kwart terwijl nu ook boeken en series meetellen.

Tabel 21 Deel van de bevolking (vanaf 15 jaar) dat het afgelopen jaar downloadde uit illegale bron

Downloaders uit illegale bron van	2008	2012
Muziek	32%	22%
Films/series	10%*	18%
Games	7%	6%
Boeken	Niet bekend	6%
Totaal	35%**	27%

Bron: IViR/CentERdata (2012) . *Exclusief series; **Exclusief series en boeken.

Tabel 22 vergelijkt het percentage downloaders per leeftijdsgroep tussen 2008 en 2012. De afname van het aantal downloaders van muziek is zichtbaar in alle leeftijdsgroepen, met uitzondering van de leeftijdscategorie van 25-34 jaar. Voor films en series is in alle leeftijdsgroepen het aandeel downloaders juist sterk toegenomen. Het beeld voor games is redelijk onveranderd gebleven.

Tabel 22 Deel van de bevolking (vanaf 15 jaar) dat het afgelopen jaar downloadde uit illegale bron

Downloaden uit illegale bron naar leeftijd	Muziek		Films/series		Games	
	2008	2012	2008*	2012	2008	2012
15-24 jaar**	50%	46%	18%	43%	17%	17%
25-34 jaar	34%	41%	14%	35%	9%	14%
35-49 jaar	34%	23%	10%	18%	6%	5%
50-64 jaar	20%	12%	4%	9%	4%	1%
65+	11%	2%	2%	2%	1%	0%

Bron: IViR/CentERdata (2012) . *Exclusief series; **Meting 2012 vanaf 16 jaar

In Tabel 23 is af te lezen dat het aantal respondenten dat wel eens iets kocht na het te hebben gedownload uit illegale bron sterk is afgenomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de behoefte om de fysieke cd of dvd/blu-ray te bezitten van geliefde muziek, series of films is afgenomen. Wanneer een digitaal bestand meer en meer als een volwaardig substituum wordt gezien, is het aannemelijk dat de ‘conversie’ van downloads uit illegale bron naar aanschaf afneemt. Een andere mogelijke verklaring is dat de zogeheten *sampling*-functie van het downloaden uit illegale bron – downloaden om te beoordelen of het goed of mooi genoeg is om het te kopen horen – deels is overgenomen door het legale gratis aanbod, zoals YouTube en Spotify Free. Wel blijkt er in toenemende mate ruimte om consumenten direct naar het betaalde online kanaal te trekken.

Tabel 23 Deel van de downloaders dat het voorgaande jaar iets kocht na het te downloaden uit illegale bron

	2008	2012
Muziek	63%	20%
Films/series	48%*	23%

Bron: IViR/CentERdata (2012) . *Exclusief series

5.3 Conclusies

Dit hoofdstuk vergelijkt het (gerapporteerde) gedrag van respondenten nu, met dat toen ze begonnen met het downloaden uit illegale bron: zijn ze sinds die tijd meer of minder gaan downloaden uit legale en uit illegale bron? Respondenten geven aan zowel uit legale als uit illegale bron minder muziek, films en series te downloaden dan vroeger. Voor muziek is dit verschil het grootst wat past bij het beeld dat mensen vooral op jongere leeftijd (ongeveer tot hun dertigste) hun muzieksmaak ontwikkelen en hun collectie aanleggen. Voor films en series, die minder een generatie-product zijn en vaker slechts één of enkele malen worden bekeken, geldt dit minder.

Toch is er een duidelijk verschil tussen muziek aan de ene kant en films en series aan de andere kant. De gerapporteerde afname in het downloaden uit legale bron is voor muziek beduidend groter dan voor het downloaden uit illegale bron, terwijl dit voor films en series ongeveer even groot is. De groep die meer muziek uit illegale bron is gaan downloaden is juist veel kleiner dan de groep die meer is gaan downloaden uit legale bron. Voor audiovisueel materiaal is dit precies omgekeerd.

De vergelijking met de resultaten voor 2008 uit *Ups and downs* bevestigt dit beeld: downloaden van muziek uit illegale bron is op zijn retour, terwijl het downloaden van films en series sinds 2008 is toegenomen. Het downloaden van games uit illegale bron is ongeveer gelijk gebleven. Dit beeld is consistent over alle leeftijdsgroepen.

Over de verklaring van dit opvallende verschil tussen muziek aan de ene kant en films en series aan de andere kant, kan op grond van dit consumentenonderzoek geen oordeel worden geveld. Handhaving lijkt hiervoor geen verklaring, omdat het aannemelijk is dat handhavingsmaatregelen muziek en audiovisueel materiaal in de zelfde mate zouden beïnvloeden. Ook de technische kwaliteit, beschikbaarheid en prijs van het betaalde legale aanbod van muziek en films en series kregen in het voorgaande hoofdstuk (Tabel 17 en Tabel 18) ongeveer dezelfde rapportcijfers. Aan de andere kant bestaat breed het beeld dat de muziekindustrie – met iTunes en Spotify – veel verder is dan het audiovisuele sector met het ontwikkelen van nieuwe businessmodellen die zijn toegesneden op de wensen van de digitale consument.⁷ Het legale online muziekaanbod lijkt dus terrein te winnen op het illegale aanbod.

Dit verklaart echter nog niet het omgekeerde patroon dat voor films en series te zien is ten opzichte van muziek. Een mogelijke – en minder optimistische – verklaring hiervoor is dat de belemmeringen voor het gebruik van het illegale aanbod van audiovisueel materiaal, zoals bandbreedte en verschillende technische standaarden, de afgelopen jaren kleiner zijn geworden, terwijl ze voor audio allang geen rol van betekenis meer spelen. Tegelijkertijd blijkt uit de enquête dat de fysieke dragers voor films en series populairder zijn dan voor muziek.

⁷ Zie onder andere Weda *et al.* (2012).

6 Effecten afsluiten *The Pirate Bay*

Een site die door Nederlanders regelmatig wordt gebruikt voor het aanbieden en vinden van torrent-files is het Zweedse platform *The Pirate Bay*. Met deze torrents kunnen gebruikers onderling bestanden uitwisselen, waaronder auteursrechtelijk beschermd materiaal. In januari van dit jaar gelastte de rechter dat internetproviders Ziggo en XS4All voor hun abonnees per 21 januari de toegang moeten blokkeren *The Pirate Bay* en een aantal zogeheten *mirror sites*. Vanaf 20 mei moesten ook KPN, UPC, T-Mobile en Tele2 de toegang tot deze sites blokkeren. Op het moment van de dataverzameling was de blokkade van *The Pirate Bay* voor klanten van Ziggo en XS4All al enkele maanden van kracht, voor de andere internetproviders nog niet.

Wat is het (vermeende) effect van deze blokkade op het downloaden uit illegale bron? Tabel 24 presenteert de antwoorden op de vraag naar de reactie (dan wel de verwachte reactie) op het afsluiten van de toegang tot *The Pirate Bay*. Van de klanten van Ziggo en XS4All gaf ruim driekwart (76,2%) aan ook voor het afsluiten al niet of niet meer te downloaden uit illegale bron. Van de tweede groep providers downloadde eveneens driekwart (77,9%) van de klanten al niet (meer).

Voor ruim driekwart van de klanten van de genoemde internetproviders is de blokkade dus niet relevant. De resterende 23,7% klanten van Ziggo en XS4all die wel eens downloadden zijn op te delen vier groepen: 1,1% zegt meer te downloaden uit illegale bron en 17,1% zegt dat nog even veel te doen. Slechts 1,9% geeft aan sinds de blokkade te zijn gestopt met downloaden uit illegale bron, 3,6% zegt minder te zijn gaan downloaden. In totaal is dus 5,5% van de klanten van Ziggo en XS4All minder gaan downloaden of geheel gestopt.⁸ Aan degenen die aangaven sinds de blokkade nog altijd te downloaden uit illegale bron is gevraagd hoe ze dat doen: Het merendeel (60,9%) doet dit via andere sites, 29,9% doet dit 'via een omweg' en 9,2% wil dit niet zeggen.

De laatste kolom van Tabel 24 geeft het door henzelf *verwachte* gedrag weer van abonnees bij UPC, KPN, Tele2 en T-Mobile. Dit verwachte gedrag correspondeert vrij goed met het gerapporteerde feitelijke gedrag van de abonnees van Ziggo en XS4All (hetgeen niet alles hoeft te zeggen aangezien intenties en gedrag vaak niet volledig corresponderen). De verschillen zijn niet significant, al lijkt de spreiding in de antwoorden wat groter: een iets grotere groep verwacht minder te gaan downloaden en een grotere groep verwacht juist meer te gaan downloaden.

Tabel 24 Reactie of verwachte reactie op afsluiten toegang tot *The Pirate Bay*

	Ziggo & XS4All (reactie)	UPC, KPN, Tele2 & T-Mobile (verwachte reactie)
Ik downloadde al nooit (meer) niet-legale bron	76,3%	77,9%
Gestopt/zal stoppen	1,9%	1,5%
Minder	3,6%	4,8%
Even veel	17,1%	12,6%
Meer	1,1%	3,2%
<i>N</i>	530	1,134

Bron: IViR/CentERdata (2012), (*N*: ongewogen aantallen)

⁸ Merk op dat er geen significante verschillen bleken te bestaan tussen de klanten van Ziggo en XS4All.

Bijlage A Onderzoeksopzet en vragenlijst

A.1 Projectbeschrijving

Steekproef: leden van het CentERpanel van 16 jaar en ouder

Responsoverzicht:

Selectie aantal huishoudleden:	3118	(100.0%)
Nonresponse:	1065	(34.2%)
Compleet:	2009	(64.4%)
Incompleet:	44	(1.4%)

Datum van dataverzameling: week 19 en 25

A.2 Inleiding

In week 19 van 2012 is in het CentERpanel een vragenlijst afgenomen over het downloaden van muziek, films, boeken en games. De vragenlijst is voorgelegd aan panelleden van 16 jaar en ouder. De vragenlijst is voor non-respondenten herhaald in week 25 onder jongeren van 16 t/m 34 jaar om een ondervertegenwoordiging van deze subgroep te corrigeren.

Er is een weegfactor volgens poststratificatie toegepast op 'age x geslacht', gewogen naar populatiegegevens van CBS Statline maart 2012. Voor het wegen is de software Bascula 4.8 van het Centraal Bureau voor de Statistiek gebruikt.

De vragenlijst is in totaal voorgelegd aan 3118 panelleden van 16 jaar en ouder, waarvan er 2009 de vragenlijst volledig hebben ingevuld (responspercentage 64,4%).

A.3 Codeboek

Dit codeboek bevat de vragenlijst zoals deze in het CentERpanel is afgenomen. De variabelennamen worden **vet** weergegeven en corresponderen met de namen in de dataset. De routing van de vragenlijst wordt bij de desbetreffende variabele *cursief* weergegeven.

- Variabelennamen: De variabelennamen worden **vet** weergegeven en corresponderen met de namen in de dataset.
- Routing: De routing van de vragenlijst wordt bij de desbetreffende variabele *cursief* weergegeven.
- Open: open antwoordvak (geen limiet aan lengte van het antwoord)
- String: antwoordvakje waarin je een bepaald aantal (maximaal 255) karakters kunt typen
- Numerieke variabelen: Als ranges gebruikt zijn, worden deze *cursief* weergegeven in het codeboek als de respondent deze niet op het scherm zag. Als de respondent de ranges wel zag, staan ze normaal weergegeven. Als er geen begrenzing op een vraag zit dan wordt er geen range aangegeven.

nohold

nummer van het huishouden versleuteld

nomem

lidnummer in het huishouden

Titel

Filesharing 2©12

weegfact

geslacht x age

weeknr

jaar en week van afname

antwv7

inleesantwoord op vraag 7

antwv19

inleesantwoord op vraag 19

intro

Deze vragenlijst gaat over muziek, films, boeken en games (computerspellen).

De wereld van muziek, films, boeken en games is sterk in beweging. Het kopen van een CD, DVD, boek of game in een winkel is allang niet meer de enige manier om aan muziek, films, boeken of games te komen. Tegenwoordig zijn daar steeds meer mogelijkheden voor, zoals kopen in een online winkel (bv. Bol.com), betaald downloaden (bv. via iTunes) of streamen (bv. via Spotify of Pathé Thuis), of onbetaald downloaden (bv. via The Pirate Bay of Usenet) of streamen (bv. via YouTube of Uitzending Gemist).

Bij *downloaden* komt er een bestand op uw computer te staan dat u dan afspeelt of bekijkt, bij *streamen* komt er niets op uw computer te staan, maar speelt of bekijkt u iets direct vanaf het internet.

In dit onderzoek wordt u gevraagd of u wel eens muziek, films, boeken en games koopt, downloadt of streamt, op wat voor manier en wat u van de prijs, kwaliteit en beschikbaarheid van de verschillende mogelijkheden vindt. We stellen u ook een aantal vragen over onbetaald downloaden uit niet-legale bron. We willen benadrukken dat het downloaden van muziek, films en boeken ongeacht de bron in Nederland **niet strafbaar** is, enkel het uploaden.

v1

Er volgt nu een aantal vragen over muziek.

We onderscheiden de volgende 4 manieren om muziek te verkrijgen:

- **Het kopen van CD's of LP's in bv. een winkel of online winkel (webwinkel).**
- *Betaald* downloaden of streamen van muziek, bv. via iTunes, Deezer of Spotify.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. Spotify, YouTube of promotiesites van de band of van de producent.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van muziek uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een CD of LP gekocht?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

Titel

Filesharing 2©12

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** een CD of LP gekocht in een winkel of online winkel

v2

We onderscheiden de volgende 4 manieren om muziek te verkrijgen:

- Het kopen van CD's of LP's in een winkel of online winkel (webwinkel).
- **Betaald downloaden of streamen van muziek, bv. via iTunes, Deezer of Spotify.**
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. Spotify, YouTube of promotiesites van de band of van de producent.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van muziek uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst** muziek **betaald** gedownload of gestreamd?

1 Minder dan een week geleden

2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden

3 Tussen 1 en 3 maanden geleden

4 Tussen 3 en 6 maanden geleden

5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** muziek betaald gedownload of gestreamd

v3

We onderscheiden de volgende 4 manieren om muziek te verkrijgen:

- Het kopen van CD's of LP's in een winkel of online winkel (webwinkel).
- *Betaald* downloaden of streamen van muziek, bv. via iTunes, Deezer of Spotify.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. Spotify, YouTube of promotiesites van de band of van de producent.**
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit niet-legale bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van muziek uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst onbetaald** muziek gedownload of gestreamd uit **legale bron**?

1 Minder dan een week geleden

2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden

3 Tussen 1 en 3 maanden geleden

4 Tussen 3 en 6 maanden geleden

5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** muziek onbetaald uit een legale bron gedownload of gestreamd

v4

We onderscheiden de volgende 4 manieren om muziek te verkrijgen:

- Het kopen van CD's of LP's in een winkel of online winkel (webwinkel).
- *Betaald* downloaden of streamen van muziek, bv. via iTunes, Deezer of Spotify.

Titel

Filesharing 2©12

- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. Spotify, YouTube of promotiesites van de band of van de producent.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van muziek uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.**

Wanneer hebt u **voor het laatst onbetaald** muziek gedownload of gestreamd waarvan u vermoedt dat deze uit **niet-legale bron** komt?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** muziek uit niet-legale bron gedownload of gestreamd

*if v4<7***v5a**

Stel dat dit laatste album of muziekstuk dat u uit niet-legale bron downloadde, alleen als betaalde download of als CD of LP in de winkel beschikbaar zou zijn.

Wat zou dan de maximale prijs zijn geweest die u ervoor had willen betalen (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

v5a.t1 voor de CD of LP**v5a.t2** voor een album als download**v5a.t3_1** Ik had dit album of muziekstuk in dat geval niet willen hebben.

0 nee

1 ja

*if v4<7***v6**

Hebt u wel eens muziek die u op CD of als download had gekocht op internet gezet, zodat anderen deze kunnen downloaden?

- 1 Nee
- 2 Ja, soms
- 3 Ja, geregeld
- 4 Wil ik niet zeggen

*if v4<7***v7**

Wanneer hebt u **voor het eerst** muziek gedownload of gestreamd waarvan u vermoedt dat deze uit **niet-legale bron** kwam?

- 1 Minder dan een jaar geleden
- 2 Tussen 1 en 3 jaar geleden
- 3 Tussen 3 en 5 jaar geleden
- 4 Tussen 5 en 10 jaar geleden
- 5 Langer dan 10 jaar geleden

if v4<7

Titel

Filesharing 2©12

v8

U hebt aangegeven dat u [*if v7=1*: minder dan een jaar geleden/ *if v7=2*: tussen 1 en 3 jaar geleden/ *if v7=3*: tussen 3 en 5 jaar geleden/ *if v7=4*: tussen 5 en 10 jaar geleden/ *if v7=5*: langer dan 10 jaar geleden] voor het eerst muziek hebt gedownload of gestreamd uit niet-legale bron.

Als u terugdenkt aan deze periode, downloadt en streamt u dan nu meer of minder muziek uit **niet-legale bron** dan toen?

- 1 Veel minder
- 2 Minder
- 3 Ongeveer evenveel
- 4 Meer
- 5 Veel meer

if v4<7

v9

U hebt aangegeven dat u [*if v7=1*: minder dan een jaar geleden/ *if v7=2*: tussen 1 en 3 jaar geleden/ *if v7=3*: tussen 3 en 5 jaar geleden/ *if v7=4*: tussen 5 en 10 jaar geleden/ *if v7=5*: langer dan 10 jaar geleden] voor het eerst muziek hebt gedownload of gestreamd uit niet-legale bron.

Als u terugdenkt aan deze periode, koopt, downloadt en streamt u nu meer of minder muziek uit **legale bron** dan toen?

- 1 Veel minder
- 2 Minder
- 3 Ongeveer even veel
- 4 Meer
- 5 Veel meer

if v4<7

v10a

Hebt u wel eens een CD of LP gekocht nadat u het album had gedownload of gestreamd uit niet-legale bron?

- 1 Ja
- 2 Nee

if v10a=1

v10b

Wanneer hebt u dat **voor het laatst** gedaan?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden

v11

Wanneer bent u **voor het laatst** naar een concert of muziekfestival geweest?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

Titel

Filesharing 2©12

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik ben nog **nooit** naar een concert of muziekfestival geweest

v12

Wanneer hebt u **voor het laatst merchandise** gekocht van bands, orkesten of muzikanten?

Merchandise zijn producten van bands, orkesten of muzikanten.

Bv. boeken, posters, T-shirts, en dergelijke.

1 Minder dan een week geleden

2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden

3 Tussen 1 en 3 maanden geleden

4 Tussen 3 en 6 maanden geleden

5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** merchandise gekocht van een band, orkest of muzikant

v13

Er volgt nu een aantal vragen over films, tv-series en tv-programma's.

We onderscheiden de volgende 4 manieren om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen:

- **Het kopen van DVD's, Blu-rays of videobanden in een winkel of online winkel (webwinkel).**
- **Betaald** downloaden of streamen van films, tv-series en tv-programma's zoals via Pathé Thuis, Veamer, Videoland on Demand, Ximon of video on demand van uw eigen tv-aanbieder.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. YouTube of promotiesites van de producent.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van films en tv-programma's uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een DVD, Blu-ray of videoband gekocht in een winkel of online winkel?

1 Minder dan een week geleden

2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden

3 Tussen 1 en 3 maanden geleden

4 Tussen 3 en 6 maanden geleden

5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** een DVD, Blu-ray of videoband gekocht in een winkel of online winkel

v14

We onderscheiden de volgende 4 manieren om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen:

- Het kopen van DVD's, Blu-rays of videobanden in een winkel of online winkel (webwinkel)
- **Betaald downloaden of streamen van films, tv-series en tv-programma's zoals via Pathé Thuis, Veamer, Videoland on Demand, Ximon of video on demand van uw eigen tv-aanbieder.**
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. YouTube of promotiesites van de producent.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van films en tv-programma's uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Titel

Filesharing 2©12

Wanneer hebt u **voor het laatst** een film, tv-serie of tv-programma **betaald** gedownload of gestreamd?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een film, tv-serie of tv-programma betaald gedownload of gestreamd

v15

We onderscheiden de volgende 4 manieren om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen:

- Het kopen van DVD's, Blu-rays of videobanden in een winkel of online winkel (webwinkel)
- *Betaald* downloaden of streamen van films, tv-series en tv-programma's zoals via Pathé Thuis, Veamer, Videoland on Demand, Ximon of video on demand van uw eigen tv-aanbieder.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit legale bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. YouTube of promotiesites van de producent.**
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *niet-legale bron*. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van films en tv-programma's uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst onbetaald** een film, tv-serie of tv-programma gedownload of gestreamd uit **legale bron**?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een film, tv-serie of tv-programma uit een legale bron onbetaald gedownload of gestreamd

v16

We onderscheiden de volgende 4 manieren om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen:

- Het kopen van DVD's, Blu-rays of videobanden in een winkel of online winkel (webwinkel)
- *Betaald* downloaden of streamen van films, tv-series en tv-programma's zoals via Pathé Thuis, Veamer, Videoland on Demand, Ximon of video on demand van uw eigen tv-aanbieder.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale bron*; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. YouTube of promotiesites van de producent.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit niet-legale bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden en streamen van films en tv-programma's uit niet-legale bron is niet strafbaar, het uploaden wel.**

Wanneer hebt u **voor het laatst** een film, tv-serie of tv-programma gedownload of gestreamd waarvan u vermoedt dat deze uit **niet-legale bron** komt?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden

Titel

Filesharing 2©12

4 Tussen 3 en 6 maanden geleden

5 Tussen 6 en 12 maanden geleden

6 Langer dan een jaar geleden

7 Ik heb nog **nooit** een film, tv-serie of tv-programma uit niet-legale bron gedownload of gestreamd*if v16<7***v17a**

Stel dat deze laatste film, tv-serie of dit tv-programma dat u uit niet-legale bron downloadde, alleen op DVD of Blu-ray of als betaalde download, stream, of video-on demand beschikbaar zou zijn. Wat zou dan de maximale prijs zijn geweest die u ervoor had willen betalen (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

v17a.t1 voor de DVD of Blu-ray disk (bedrag in euro)**v17a.t2** voor de download (bedrag in euro)**v17a.t3** voor de stream of video on demand (bedrag in euro)**v17a.t4_1_** Ik had deze film, tv-serie of dit tv-programma in dat geval niet willen hebben

0 nee

1 ja

*if v16<7***v18**

Hebt u wel eens een film, tv-serie of tv-programma die u op Blu-ray, DVD of als download had gekocht op internet gezet, zodat anderen deze kunnen downloaden?

1 Nee

2 Ja, soms

3 Ja, geregeld

4 Wil ik niet zeggen

*if v16<7***v19**

Wanneer hebt u **voor het eerst** een film, tv-serie of tv-programma gedownload of gestreamd waarvan u vermoedt dat deze uit niet-legale bron komt?

1 Minder dan een jaar geleden

2 Tussen 1 en 3 jaar geleden

3 Tussen 3 en 5 jaar geleden

4 Tussen 5 en 10 jaar geleden

5 Langer dan 10 jaar geleden

*if v16<7***v20**

U hebt aangegeven dat u [*if v19=1*: minder dan een jaar geleden/ *if v19=2*: tussen 1 en 3 jaar geleden/ *if v19=3*: tussen en 5 jaar geleden/ *if v19=4*: tussen 5 en 10 jaar geleden/ *if v19=5*: langer dan 10 jaar geleden] voor het eerst een film, tv-serie of tv-programma hebt gedownload of gestreamd.

Als u terug denkt aan deze periode, downloadt en streamt u dan nu meer of minder films, tv-series en tv-programma's uit **niet-legale bron** dan toen?

1 Veel minder

2 Minder

3 Ongeveer even veel

4 Meer

5 Veel meer

Titel

Filesharing 2©12

*if v16<7***v21**

Als u terugdenkt aan deze periode, koopt, downloadt of streamt u nu meer of minder films, tv-series en tv-programma's uit **legale bron** dan toen?

- 1 Veel minder
- 2 Minder
- 3 Ongeveer even veel
- 4 Meer
- 5 Veel meer

*if v16<7***v22a**

Hebt u wel eens een film, tv-serie of tv-programma gekocht nadat u het had gedownload of gestreamd uit niet-legale bron?

- 1 Ja
- 2 Nee

*if v22a=1***v22b**

Wanneer hebt u dat **voor het laatst** gedaan?

- 1 Ja, minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden

v23

Wanneer bent u **voor het laatst** naar de bioscoop of een filmhuis geweest?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik ben nog **nooit** naar een bioscoop of filmhuis geweest

v24

Wanneer hebt u **voor het laatst merchandise** gekocht van films, tv-programma's of acteurs?<

Merchandise zijn producten van films, tv-series of tv-programma's, filmfiguren of acteurs.

Bv. boeken, posters, speelgoed en dergelijke.

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** merchandise gekocht van een film, tv-serie of tv-programma of acteur

Titel
Filesharing 2©12

v25

Er volgt nu een aantal vragen over boeken en e-boeken (digitale boeken).

We onderscheiden de volgende 4 manieren om boeken en e-boeken te verkrijgen:

- **Het kopen van een gedrukt (papieren) boek in een winkel of online winkel (webwinkel).**
- Het kopen van een *e-boek* (digitaal boek) in een *downloadwinkel*, bv. Bol.com of eBook.nl
- *Onbetaald* downloaden uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden of oud materiaal waarvan het auteursrecht is verlopen, bv. op de site van de uitgever of auteur.
- *Onbetaald* downloaden uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden van boeken uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een gedrukt (papieren) boek gekocht in een winkel of online winkel?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een gedrukt boek gekocht in een winkel of online winkel

v26

We onderscheiden de volgende 4 manieren om boeken en e-boeken te verkrijgen:

- Het kopen van een gedrukt (papieren) boek in een winkel of online winkel (webwinkel).
- **Het kopen van een *e-boek* (digitaal boek) in een *downloadwinkel*, bv. Bol.com of eBook.nl.**
- *Onbetaald* downloaden uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden of oud materiaal waarvan het auteursrecht is verlopen, bv. op de site van de uitgever of auteur.
- *Onbetaald* downloaden uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden van boeken uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een **e-boek** (digitaal boek) **gekocht**? Dit kan bv. via de downloadwinkel van Bol.com en eBook.nl.

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een e-boek gekocht

v27

We onderscheiden de volgende 4 manieren om boeken en e-boeken te verkrijgen:

- Het kopen van een gedrukt (papieren) boek in een winkel of online winkel (webwinkel).
- Het kopen van een *e-boek* (digitaal boek) in een *downloadwinkel*, bv. Bol.com of eBook.nl.

Titel

Filesharing 2©12

- **Onbetaald downloaden uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden of oud materiaal waarvan het auteursrecht is verlopen, bv. op de site van de uitgever of auteur.**
- **Onbetaald downloaden uit *niet-legale* bron.** Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden van boeken uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.

Wanneer hebt u **voor het laatst onbetaald** een e-boek gedownload uit **legale bron**?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een e-boek onbetaald uit een legale bron gedownload

v28

We onderscheiden de volgende 4 manieren om boeken en e-boeken te verkrijgen:

- Het kopen van een gedrukt (papieren) boek in een winkel of online winkel (webwinkel)
- Het kopen van een *e-boek* (digitaal boek) in een *downloadwinkel*, bv. Bol.com of eBook.nl
- **Onbetaald downloaden uit *legale* bron; Het gaat om materiaal dat met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden of oud materiaal waarvan het auteursrecht is verlopen, bv. op de site van de uitgever of auteur.**
- **Onbetaald downloaden uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers. Downloaden van boeken uit niet-legale bron is *niet strafbaar*, het uploaden wel.**

Wanneer hebt u **voor het laatst** een e-boek gedownload waarvan u vermoedt dat dit uit **niet-legale bron** komt?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik ben nog **nooit** een boek gedownload uit niet-legale bron

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v29

Kunt u aangeven wat voor type boek u als laatst kocht of downloadde?

v29t1 Het laatst gekochte gedrukte boek

v29t2 Het laatst gekochte e-boek

v29t3 Het laatst gedownloade gratis e-boek uit legale bron

v29t4 Het laatst gedownloade e-boek uit niet-legale bron

1 School- of studieboek

2 Kinderboek

3 Fictie (romans, literatuur)

4 Non-fictie (informatief, vrije tijd)

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v30a

Titel
 Filesharing 2©12

Stel dat dit laatste e-boek dat u uit niet-legale bron downloadde, alleen als betaalde download of als gedrukt papieren boek beschikbaar zou zijn. Wat zou dan de maximale prijs zijn geweest die u voor dit boek had willen betalen (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

v30a.t1 voor het gedrukte boek (bedrag in euro)

v30a.t2 voor het e-boek (bedrag in euro)

v30a.t3_1_ Ik had dit boek in dat geval niet willen hebben

0 nee

1 ja

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v31

Hebt u wel eens een boek gekocht nadat u het had gedownload uit niet-legale bron, of omgekeerd?

v31_1_ Ja, ik heb wel eens een boek uit niet-legale bron gedownload nadat ik het in gedrukte vorm gekocht had

v31_2_ Ja, ik heb wel eens een gedrukt boek gekocht nadat ik het uit niet-legale bron gedownload had

v31_3_ Ja, ik heb wel eens een e-boek gekocht nadat ik het uit niet-legale bron gedownload had

v31_4_ Nee, geen van alle

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v32

Bent u op dit moment lid van een bibliotheek?

1 Ja

2 Nee

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v33a

Stel dat de bibliotheek e-boeken gaat uitlenen waarbij u ze tijdelijk kunt lezen als download of stream op uw tablet, computer of uw e-reader. Hoeveel bent u bereid te betalen voor het lenen van e-boeken van de bibliotheek (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

v33a.t1 per boek (bedrag in euro)

v33a.t2 per jaar, om onbeperkt e-boeken te kunnen lenen (bedrag in euro)

v33a.t3_1_ Ik ben niet bereid hiervoor te betalen

0 nee

1 ja

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v34a

Stel dat de boekhandel e-boeken gaat uitlenen waarbij u ze tijdelijk kunt lezen als download of stream op uw tablet, computer of uw e-reader. Hoeveel bent u bereid voor het lenen van e-boeken van een boekhandel te betalen (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

v34a.t1 per boek (bedrag in euro)

v34a.t2 per jaar, om onbeperkt e-boeken te kunnen lenen (bedrag in euro)

v34a.t3_1_ Ik ben niet bereid hiervoor te betalen

0 nee

1 ja

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v35

Er volgt nu een aantal vragen over games (computerspellen). Het gaat hierbij zowel om games op een spelcomputer als PC-games.

Titel

Filesharing 2©12

We onderscheiden de volgende 4 manieren om games te verkrijgen:

- **Het kopen van games in een winkel of online winkel (webwinkel) in de vorm van een schijfje of kaart.**
- **Betaald** downloaden of streamen van games. Denk bijvoorbeeld aan de downloadwinkels Steam, FreeRecordShop en Zylom, consoleshops van PlayStation, Kinect, Xbox en Nintendo, en aan de streamingdienst Gaikai. Het gaat hierbij ook om het betalen om extra levels van een gratis computerspel te kunnen spelen of om een reclamevrije versie van een gratis spel te verkrijgen.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om games die met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. een spelletjeswebsite of in de App-store.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een game gekocht in een winkel of online winkel?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een game gekocht in een winkel of online winkel

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v36

We onderscheiden de volgende 4 manieren om games te verkrijgen:

- Het kopen van games in een winkel of online winkel (webwinkel) in de vorm van een schijfje of kaart.
- **Betaald** downloaden of streamen van games. Denk bijvoorbeeld aan de downloadwinkels Steam, FreeRecordShop en Zylom, consoleshops van PlayStation, Kinect, Xbox en Nintendo, en aan de streamingdienst Gaikai. Het gaat hierbij ook om het betalen om extra levels van een gratis computerspel te kunnen spelen of om een reclamevrije versie van een gratis spel te verkrijgen.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om games die met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. een spelletjeswebsite of in de App-store.
- **Onbetaald** downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers.

Wanneer hebt u **voor het laatst** een game **betaald** gedownload of gestreamd?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een game betaald gedownload of gestreamd

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v37

We onderscheiden de volgende 4 manieren om games te verkrijgen:

Titel

Filesharing 2©12

- Het kopen van games in een winkel of online winkel (webwinkel) in de vorm van een schijfje of kaart.
- *Betaald* downloaden of streamen van games. Denk bijvoorbeeld aan de downloadwinkels Steam, FreeRecordShop en Zylom, consoleshops van PlayStation, Kinect, Xbox en Nintendo, en aan de streamingdienst Gaikai. Het gaat hierbij ook om het betalen om extra levels van een gratis computerspel te kunnen spelen of om een reclamevrije versie van een gratis spel te verkrijgen.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit legale bron; Het gaat om games die met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. een spelletjeswebsite of in de App-store.**
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *niet-legale* bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers.

Wanneer hebt u **voor het laatst onbetaald** een game gedownload of gestreamd uit **legale bron**?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week, maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** een game onbetaald uit een legale bron gedownload of gestreamd

if v25<7 or v26<7 or v27<7 or v28<7

v38

We onderscheiden de volgende 4 manieren om games te verkrijgen:

- Het kopen van games in een winkel of online winkel (webwinkel) in de vorm van een schijfje of kaart.
- *Betaald* downloaden of streamen van games. Denk bijvoorbeeld aan de downloadwinkels Steam, FreeRecordShop en Zylom, consoleshops van PlayStation, Kinect, Xbox en Nintendo, en aan de streamingdienst Gaikai. Het gaat hierbij ook om het betalen om extra levels van een gratis computerspel te kunnen spelen of om een reclamevrije versie van een gratis spel te verkrijgen.
- *Onbetaald* downloaden of streamen uit *legale* bron; Het gaat om games die met toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. een spelletjeswebsite of in de App-store.
- **Onbetaald downloaden of streamen uit niet-legale bron. Dat wil zeggen dat materiaal zonder toestemming van de rechthebbende(n) wordt aangeboden, op bv. The Pirate Bay, BitTorrent of Usenet of in cyberlockers.**

Wanneer hebt u **voor het laatst** een game gedownload waarvan u vermoedt dat deze uit **niet-legale bron** komt?

- 1 Minder dan een week geleden
- 2 Langer dan een week maar minder dan een maand geleden
- 3 Tussen 1 en 3 maanden geleden
- 4 Tussen 3 en 6 maanden geleden
- 5 Tussen 6 en 12 maanden geleden
- 6 Langer dan een jaar geleden
- 7 Ik heb nog **nooit** uit niet-legale bron een game gedownload of gestreamd

if v38<7

v39a

Stel dat deze laatste game die u uit niet-legale bron downloadde, alleen als betaalde download of stream of op een schijfje of kaart in een winkel of online winkel beschikbaar zou zijn. Wat zou dan de maximale prijs zijn geweest die u voor deze game zou willen betalen (bedrag in euro met twee cijfers achter de komma)?

Titel

Filesharing 2©12

v39a.t1 voor de download of stream (bedrag in euro)

v39a.t2 op een schijfje of kaart (bedrag in euro)

v39a.t3_1_ Ik had deze game in dat geval niet willen hebben

0 nee

1 ja

if v1<7 or v2<7 or v3<7 or v4<7

v40

Motieven en stellingen

Er zijn verschillende mogelijkheden om muziek te verkrijgen: een CD of LP kopen in een (online) winkel; betaald downloaden of streamen; onbetaald downloaden of streamen uit legale bron en downloaden of streamen uit niet-legale bron. Hoe waardeert u de verschillende mogelijkheden om muziek te verkrijgen?

Probeer u op alle vragen antwoord te geven. Ook als u nooit muziek koopt of nooit downloadt, hebt u er vaak toch wel een idee van. Het gaat er om hoe u er tegen aan kijkt en niet wat de werkelijkheid is.

Wat vindt u over het algemeen van de **geluidskwaliteit** van:

v40t1 CD's

v40t2 LP's

v40t3 Betaalde downloads of streams

v40t4 Onbetaalde downloads of streams uit legale bron

v40t5 Downloads of streams uit niet-legale bron

1 zeer slecht

2 slecht

3 niet slecht, niet goed

4 goed

5 zeer goed

6 ik weet het niet

if v1<7 or v2<7 or v3<7 or v4<7

v41

Wat vindt u van de **beschikbaarheid** van de gewenste titels van:

v41t1 CD's

v41t2 LP's

v41t3 Betaalde downloads of streams

v41t4 Onbetaalde downloads of streams uit legale bron

v41t5 Downloads of streams uit niet-legale bron

1 zeer slecht

2 slecht

3 niet slecht, niet goed

4 goed

5 zeer goed

6 ik weet het niet

if v1<7 or v2<7 or v3<7 or v4<7

v42

Wat vindt u van de **prijs** van:

v42t1 CD's

v42t2 LP's

Titel

Filesharing 2©12

v42t3 Betaalde downloads of streams

- 1 zeer laag
- 2 laag
- 3 niet laag, niet hoog
- 4 hoog
- 5 zeer hoog
- 6 ik weet het niet

*if v13<7 or v14<7 or v15<7 or v16<7***v43**

Er zijn verschillende mogelijkheden om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen: een DVD of vidoband kopen in een (online) winkel; betaald downloaden of streamen; onbetaald downloaden of streamen uit legale bron en downloaden of streamen uit niet-legale bron. Hoe waardeert u de verschillende mogelijkheden om films, tv-series en tv-programma's te verkrijgen?

Probeer u op alle vragen antwoord te geven. Ook als u nooit films, tv-series of tv-programma's koopt of nooit downloadt hebt u er vaak toch wel een idee van. Het gaat er om hoe u er tegen aan kijkt en niet wat de werkelijkheid is.

Wat vindt u over het algemeen van de **geluids- en beeldkwaliteit** van:

v43t1 DVD's en Blu-rays**v43t2** Betaalde downloads of streams**v43t3** Onbetaalde downloads of streams uit legale bron**v43t4** Downloads of streams uit niet-legale bron

- 1 zeer slecht
- 2 slecht
- 3 niet slecht, niet goed
- 4 goed
- 5 zeer goed
- 6 ik weet het niet

*if v13<7 or v14<7 or v15<7 or v16<7***v44**

Wat vindt u van de beschikbaarheid van de gewenste titels van:

v44t1 DVD's en Blu-rays**v44t2** Betaalde downloads of streams**v44t3** Onbetaalde downloads of streams uit legale bron**v44t4** Downloads of streams uit niet-legale bron

- 1 zeer slecht
- 2 slecht
- 3 niet slecht, niet goed
- 4 goed
- 5 zeer goed
- 6 ik weet het niet

*if v13<7 or v14<7 or v15<7 or v16<7***v45**

Wat vindt u van de **prijs** van:

v45t1 DVD's en Blu-rays**v45t2** Betaalde downloads of streams

Titel

Filesharing 2©12

- 1 zeer laag
- 2 laag
- 3 niet laag, niet hoog
- 4 hoog
- 5 zeer hoog
- 6 ik weet het niet

*if v25<7 or v26<7 or v27<7 of v28<7***v46**

Er zijn verschillende mogelijkheden om boeken te verkrijgen: een gedrukt boek kopen in een (online) winkel; betaald downloaden van e-boeken; onbetaald downloaden uit legale bron en downloaden uit niet-legale bron. We vragen u nu hoe u deze mogelijkheden waardeert.

Probeer u op alle subvragen antwoord te geven. Ook als u nooit gedrukte boeken koopt of nooit e-boeken downloadt dan hebt u er vaak toch wel een idee van. Het gaat er om hoe u er tegen aan kijkt en niet wat de werkelijkheid is.

Wat vindt u van de **beschikbaarheid** de gewenste titels van:

v46t1 Gedrukte boeken**v46t2** E-boeken**v46t3** E-boeken uit niet-legale bron

- 1 zeer slecht
- 2 slecht
- 3 niet slecht, niet goed
- 4 goed
- 5 zeer goed
- 6 ik weet het niet

*if v25<7 or v26<7 or v27<7 of v28<7***v47**

Wat vindt u van de **prijs** van:

v47t1 Gedrukte boeken**v47t2** E-boeken

- 1 zeer laag
- 2 laag
- 3 niet laag, niet hoog
- 4 hoog
- 5 zeer hoog
- 6 ik weet het niet

v48

In hoeverre denkt u dat de volgende groepen voor- of nadeel hebben van het downloaden uit niet-legale bron?

v48t1 Platenmaatschappijen**v48t2** Filmproducenten**v48t3** Uitgeverijen van boeken**v48t4** Gameproducenten**v48t5** Detaillisten (boekwinkels, cd-winkels, mediawinkels)**v48t6** Muzikanten en bands**v48t7** Auteurs (schrijvers)

Titel

Filesharing 2©12

v48t8 Acteurs

v48t9 Regisseurs

1 veel nadeel

2 nadeel

3 geen voordeel, geen nadeel

4 voordeel

5 veel voordeel

6 ik weet het niet

v49

Welke internetprovider hebt u?

1 Ziggo

2 XS4ALL

3 UPC

4 KPN

5 Tele2

6 T-Mobile (ADSL/vast)

7 Een andere dan de hierboven genoemde

8 Ik weet het niet

if v49=1 or v49=2

v50

Een tijdje geleden hebben Ziggo en XS4ALL de downloadsite *The Pirate Bay* na een uitspraak van de rechter geblokkeerd voor hun klanten. Heeft dit invloed op uw downloaden uit niet-legale bron?

1 Geen, ik downloadde al nooit (meer) uit niet-legale bron

2 Sinds het blokkeren van *The Pirate Bay* ben ik gestopt met downloaden uit niet-legale bron

3 Sinds het blokkeren van *The Pirate Bay* download ik **minder** uit niet-legale bron

4 Ik download nog **net zo veel** als voordat *The Pirate Bay* werd geblokkeerd

5 Sinds het blokkeren van *The Pirate Bay* download ik **meer** uit niet-legale bron

if v50=3 or v50=4 or v50=5

v51

Downloadt u op dit moment nog altijd via *The Pirate Bay*?

1 Ja, ik download (via een omweg, technische trucs of bijvoorbeeld mirror sites) nog altijd via *The Pirate Bay*

2 Nee, ik download nu via andere sites dan *The Pirate Bay*

98 Ik wil het niet zeggen

if v49=3 or v49=4 or v49=5 or v49=6

v52

De rechter heeft op 10 mei de uitspraak gedaan dat UPC, KPN, Tele2, en T-Mobile de downloadsite *The Pirate Bay* moeten blokkeren voor hun klanten. Wat denkt u dat de invloed hiervan zal zijn op uw downloaden uit niet-legale bron?

1 Nee, ik downloade al nooit (meer) uit niet-legale bron

2 Ik denk dat ik met het blokkeren van *The Pirate Bay* zal **stoppen** met downloaden uit niet-legale bron

3 Ik denk dat ik met het blokkeren van *The Pirate Bay* **minder** zal downloaden uit niet-legale bron

4 Ik denk dat ik met het blokkeren van *The Pirate Bay* **net zoveel als voorheen** zal downloaden uit niet-legale bron

5 Ik denk dat ik met het blokkeren van *The Pirate Bay* **meer** zal downloaden uit niet-legale bron

eva2t1 - eva2t5

Titel

Filesharing 2©12

Dit was de laatste vraag.

NB: Maakt u alstublieft de vragenlijst af totdat u weer bij het beginscherm komt.

Pas dan registreert het systeem de vragenlijst als **volledig** ingevuld. Tot slot. Wat vond u van deze vragenlijst:

1 = beslist niet

5 = beslist wel

eva2t1 Vond u het moeilijk om de vragen te beantwoorden?

eva2t2 Vond u de vragen duidelijk?

eva2t3 Heeft de vragenlijst u aan het denken gezet?

eva2t4 Vond u het onderwerp interessant?

eva2t5 Vond u het plezierig om de vragen in te vullen?

1 beslist niet

2

3

4

5 beslist wel

opm

Hebt u nog opmerkingen over deze vragenlijst?

1 ja

2 nee

if (opm=1)

evaopm

U kunt uw opmerking hieronder invullen.

open

datumb

Datum begin vragenlijst

tijdb

Tijd begin vragenlijst

datume

Datum einde vragenlijst

tijde

Tijd einde vragenlijst

berekende variabele

duur

Duur in seconden

A.4 Achtergrondvariabelen voor het CentERpanel

geslacht	Geslacht
1	Man
2	Vrouw
positie	Positie in het huishouden
1	Huishoudhoofd*
2	Gehuwde partner
3	Ongehuwde partner
4	(Schoon)ouder
5	Kind dat thuis woont
6	Huisgenoot
7	Familielid of kostganger

** Het huishoudhoofd is degene op wiens naam het huur- of koopcontract van het huis staat. Als dat contract op meerdere namen staat, is het huishoudhoofd degene die het hoogste inkomen heeft.*

gebjaar	Geboortejaar
	1900..2005
leeftijd	Leeftijd van lid huishouden
age	Leeftijd in CBS-categorieën
lftdcat	Leeftijd in CBS-categorieën
1	14 jaar en jonger
2	15 - 24 jaar
3	25 - 34 jaar
4	35 - 44 jaar
5	45 - 54 jaar
6	55 - 64 jaar
7	65 jaar en ouder
aantalhh	Aantal leden in het huishouden
1	Eén persoon
2	Twee personen
3	Drie personen
4	Vier personen
5	Vijf personen
6	Zes personen
7	Zeven personen
8	Acht personen
9	Negen personen of meer

Titel
Filesharing 2©12

aantalki	Aantal thuiswonende kinderen in het huishouden	
	0	Geen
	1	Eén kind
	2	Twee kinderen
	3	Drie kinderen
	4	Vier kinderen
	5	Vijf kinderen
	6	Zes kinderen
	7	Zeven kinderen
	8	Acht kinderen
	9	Negen kinderen of meer
partner	Het huishoudhoofd woont samen met een partner (gehuwd of ongehuwd)	
	0	Nee
	1	Ja
woonvorm	Woonvorm huishouden	
	1	Alleenstaande
	2	(On)gehuwd samenwonend, zonder kind(eren)
	3	(On)gehuwd samenwonend, met kind(eren)
	4	Alleenstaande, met kind(eren)
	5	Anders
sted	Stedelijkheid* woonplaats	
	1	Zeer sterk stedelijk
	2	Sterk stedelijk
	3	Matig stedelijk
	4	Weinig stedelijk
	5	Niet stedelijk
	<i>*Stedelijkheid</i>	<i>Omgevingsadressendichtheid per km²</i>
	<i>zeer sterk</i>	<i>2.500 of meer</i>
	<i>sterk</i>	<i>1.500 tot 2.500</i>
	<i>matig</i>	<i>1.000 tot 1.500</i>
	<i>weinig</i>	<i>500 tot 1.000</i>
	<i>niet</i>	<i>minder dan 500</i>
prov	Provincie	
	20	Groningen
	21	Friesland
	22	Drenthe
	23	Overijssel
	24	Flevoland
	25	Gelderland
	26	Utrecht
	27	Noord-Holland
	28	Zuid-Holland
	29	Zeeland
	30	Noord-Brabant

	31	Limburg
regio	Regio woonplaats	
	1	Drie grote steden*
	2	Rest west
	3	Noord
	4	Oost
	5	Zuid
	* Amsterdam, Rotterdam en Den Haag (inclusief omliggende plaatsen).	
belbezig	Belangrijkste bezigheid	
	1	Verricht betaald werk in loondienst
	2	Werkt of is meewerkend in gezins- of familiebedrijf
	3	Is vrije beroepsbeoefenaar, freelance of zelfstandige
	4	Zoekt werk na verlies werkkring
	5	Zoekt voor het eerst werk
	6	Gaat naar school of studeert
	7	Verzorgt de huishouding
	8	Is met pensioen (vervroegd, AOW of VUT)
	9	Is (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt
	10	Verricht onbetaald werk met behoud van uitkering
	11	Verricht vrijwilligerswerk
	12	Doet iets anders
	13	Is te jong, heeft nog geen bezigheden
ses	Sociale klasse	
	1	Hoog
	2	
	3	
	4	
	5	Laag
	9	Onbekend (missing)
brutoink	Persoonlijk bruto maandinkomen* in euro's	
	-13	Dat weet ik echt niet
	-14	Dat wil ik niet zeggen
	-15	Onbekend (missing)
nettoink	Persoonlijk netto maandinkomen* in euro's	
	-13	Dat weet ik echt niet
	-14	Dat wil ik niet zeggen
	-15	Onbekend (missing)

* Omdat niet iedereen even graag wil dat CentERdata beschikt over zijn/haar inkomen, kan een 0 (nul) twee verschillende dingen betekenen: (1) dat er inderdaad geen inkomen is; en (2) dat een panellid een 0 (nul) heeft ingevuld omdat hij/zij het inkomen niet weet of dat hij/zij niet wil dat we over het inkomen beschikken. In het tweede geval zouden panelleden aan moeten geven dat zij het inkomen niet weten (-13) of dat zij het niet willen zeggen (-14). Helaas doen niet alle panelleden dit, er zijn en blijven panelleden die een 0 (nul) invullen, terwijl ze wel inkomen hebben. Het is echter onmogelijk te achterhalen wie dat

zijn. Er zijn ook panelleden die helemaal niets bij de inkomensvragen hebben ingevuld, deze hebben de score -15.

brutocat

Persoonlijk bruto maandinkomen in categorieën

- 1 EUR 500 of minder
- 2 EUR 501 t/m EUR 1000
- 3 EUR 1001 t/m EUR 1500
- 4 EUR 1501 t/m EUR 2000
- 5 EUR 2001 t/m EUR 2500
- 6 EUR 2501 t/m EUR 3000
- 7 EUR 3001 t/m EUR 3500
- 8 EUR 3501 t/m EUR 4000
- 9 EUR 4001 t/m EUR 4500
- 10 EUR 4501 t/m EUR 5000
- 11 EUR 5001 t/m EUR 7500
- 12 Meer dan EUR 7500
- 13 Dat weet ik echt niet
- 14 Dat wil ik niet zeggen

nettocat

Persoonlijk netto maandinkomen in categorieën

- 1 EUR 500 of minder
- 2 EUR 501 t/m EUR 1000
- 3 EUR 1001 t/m EUR 1500
- 4 EUR 1501 t/m EUR 2000
- 5 EUR 2001 t/m EUR 2500
- 6 EUR 2501 t/m EUR 3000
- 7 EUR 3001 t/m EUR 3500
- 8 EUR 3501 t/m EUR 4000
- 9 EUR 4001 t/m EUR 4500
- 10 EUR 4501 t/m EUR 5000
- 11 EUR 5001 t/m EUR 7500
- 12 Meer dan EUR 7500
- 13 Dat weet ik echt niet
- 14 Dat wil ik niet zeggen

brutohh

Bruto maandinkomen huishouden* in euro's

nettohh

Netto maandinkomen huishouden* in euro's

**Alle maandinkomens van de x-aantal huishoudleden bij elkaar opgeteld waarbij het inkomen van degenen die een -13, -14 of -15 scoorden op 0 zijn gezet.*

inkomen

Netto maandinkomen huishouden in categorieën

- 1 EUR 1150 of minder
- 2 EUR 1151 t/m EUR 1800
- 3 EUR 1801 t/m EUR 2600
- 4 Meer dan EUR 2600
- 9 Onbekend (missing)*

** Het netto maandinkomen van minstens 1 huishoudlid is onbekend.*

Titel
Filesharing 2©12

oplc	cat	Opleiding in CBS-categorieën
		1 basisonderwijs
		2 vmbo
		3 havo/vwo
		4 mbo
		5 hbo
6	wo	